

המזכיר

עתו שבועי

רכל עניני החיים. לספרות ולמדעים ולכל עניני היהודים

..... יוצא לאור בכל ערב שבת.

מחיר החתימה:

כאוסטרית-אונגריה:	
שנה	6 בתרים
חצי שנה	3
רבע	1.50

כאשכנז:

שנה	7 בתרים
חצי שנה	4
רבע	2.50

בית הארצות:

שנה 8 בתרים — 8.50 פראנק.

הארחה לבית המערכת ולארמיניסטריה:

„Hamicpe“

ul. Św. Sebastyana 32, Kraków.

מחיר מודעות או הזכרות לנפ טרים
לפי גודל השטח.
ברכת מו"ט חצי הכתר. בראש הגליון
שני כתרם.
גליון בודד 12 קרר.
מכתבים בלתי הפשיים לא יתקבלו.
כ"י. שלא נרפס, לא יושב לבעליו.
המשנה מקומו עליו להידיענו מיד לא
רק שם מקומו החדש, כי אם גם שם
מקומו הקודם.
מחיר שנוי אדרסה חצי הכתר.

Kraków, 7 Kwietnia 1905.

גליון יד

בראמא, ב' ניסן תרס"ה.

רשי מיט נקודות. רש"י איבערזעמטצט אין ערקלערט אין רייז יודיש
צו בעקאמען אין ארדע בוכהאנדלונגען.

ענטרא-פערקויף ביא Simon Neuman, Buchhandlung in Tarnow

Buchdrucker & Verläger A. L. Matz, Wilna, Portowaja 3.

חומש "בית יהודה"

לרגל חתונה אהוב נפשי ידירי המשכיל מר
מיכל שיינבאך יחי' מדאברמיל עם בת גילו ברומה
לו מרת ערנא רובינשטיין מקראקא נביע רגשי רוחנו
ממעמקי לבבנו:

מול טוב, מול טוב!

מרדכי הורוויץ ירעיתו.

מכתב גלוי למר גרינברג.

(סוף)

מכרחים אנחנו, אתה אומר, לשמור את
תנועתנו מפני ה"נדיבים", על תנועתנו להיות,
לדעתך, "בשורה הראשונה" מדינית. לא, מר גרינ-
ברג, לא, מדינית, כי אם, "מדינית-לאומית" על
תנועתנו להיות בשורה הראשונה. ההבדל גלוי. אם
תהיה תנועתנו מדינית כחפץ, זאת אומרת שעלינו
לבזבז כל כחותינו לראות פרי "מדיני". באופן הזה
תהיה היום אונגרה בתור "פרי לאומי" — ציונות,
מחר תהיה הבטחה בקננו בתור "פרי לאומי" —
ציונות. אנו נושאים ונותנים עם מלכיות גדולות,
יאמרו, הן דנים הם אתנו כמו את ממשלה, ועוד
מליצות מצלצלות כאלה.

לדעתי לא תבא ישועתנו מן המשא ומתן
עם ממלכות אדירות. את המלאכה הזאת יכול
לעשות גם השתדלן הנדיב הגדול ר' משה מונטיפיורי
ז"ל ובקול הכארון הירש שמעה גם "רוסיא הגדולה";
בהתנה בבית וותשילד מרקדים נסיכים, והחברה
"כל ישראל חברים", שהיתה בתחלתה חברה לאומית
ועתה היא רק חברת צדקה, גם היא נישאה ונותנה
עם ממלכות אדירות. אבל הפרי המדיני הזה של
יהודים או חברות אינו שווה כלום מנקודת המצב
הציוני. בזמן הזה גם חברת סוחרים בתור סינדיקט
יכולה לישאת ולתת עם ממלכות אדירות, להשיג
רשיונות וכדומה, בלי רעש זבלי שאון. לתועלת
מדינית רק אז יש ערך, כשהיא מועלת לכלל ישראל.
אלו נתנה לנו למשל ממשלת בלגיא רשיון ליסד
בקננו באפריקה מדינה יהודית, אשר מליוני יהודים
ימצאו שם מקום ובאותו זמן היתה מתנה תנאי,
כי אסור לשום גולה יהודי להכנס לבלגיא עצמה —
זה היה פרי מדיני, אשר אנחנו הציונים היינו
משקצים אותו. הפרי המדיני שלנו צריך להיות
לאומי. על בן אומר אני, כי אין זו גזרה ציונית
מה שאתה אומר, כי "בשורה הראשונה" על
תנועתנו להיות מדינית. בן אלה מוכרח לנו!
סקירה כזאת על תנועתנו תתן לך היבלת לעזור

את משמכרן בפוליטיקה הקו ניאולית שלו ולהביא
קרבן לזה את צרכיהם הלאומיים של היהודים.

הכרך ישראל זנביל זעיר כצדק, כי ה'
יק"א תבזבז לריק מיליונים, בדמותה, כי אפשר
להכין את היהודים בארצות פזורים, למען יבאו
אל מושבותיהם כבעלי-מלאכה ואזכרים מומחים.
אחרי בן סתר זנביל את עצמו, בהורותו אותנו,
כי למען יהיו היהודים אזכרים טובים בארץ ישראל
עלינו להכניס לזה באונגרה אתה מר גרינברג
אינך יודע רק לחזור על האולת הזאת בלי ישוב-
הדעת. לדעתך אין היהודים מכשרים עתה להיות
אזרחים מועילים בארץ-ישראל, לכן עליהם להבון
במדינה אחרת יהודית. את הזמר הזה עצמו זמרו
הנסוגים לאחור ברוסיא בעת שחרור האזכרים מסבלות
האצילים, וגם עתה כאשר ידובר, כי על העם
להשתתף בממשלת הארץ, יבאו הלוהצים ויספרו,
כי אין העם מוכן עדיין לזה. ואין אלה רוצים
לדעת, כי למען היות מוכנים להשתתף בממשלה
צריך העם להתרגל כפרלמנט עצמו. בתוך החרות
ילמד העם להרגיש חפשי, לחשוב חפשי ולהיות
חפשי.

כשתהיה לנו ארץ מיוחדת או נלמד שם
להנהיגה. להבון לזה אין כל צורך. כל ההכנות
צריכות להיות: לבקש ולמצוא את האמצעים ואת
הכחות, אשר בהם נשיג את הארץ המקווה. אם
איננו מסוגלים להיות חיים מדיניים אקונומיים בפני
עצמנו בארץ-ישראל, אשר הכלים רבים כל כך
מקשרים אותנו עמה ואשר שם היינו לעם, הן
אולת היא להשוב, כי בארץ נכריה באונגרה נהיה
מסוגלים יותר לנהוג מדינה בפני עצמנו.

איך לא תבוש אדוני להגיד, כי אין לנו
אף רגב אדמה בארץ-ישראל. התדע להזכיר בדרשותיך
הציוניות את המושבות הנאות הרכות בא"י? כודאי
היתה כונתך בזה, כי יען אין עדיין הטשרטר בידנו,
לכן גם האדמה אשר בידנו לא לנו היא. מה מגוחכה
היא הדעת הזאת! אם יהיה כתב בידך, כי הרשות
בידנו לבנות מדינה באונגרה יהיה זה בעיניך, כי יש
לנו מדינה יהודית. וכאשר הרשיבו אלפי משפחות
בזעת אפס ובדמם את רגבי האדמה הרבים בא"י
בלי "כתב", הכעבור זה אין זאת אדמה יהודית?
האין תקשר ההיסטורי עם הארץ, האין ההרגשה
והדעת של מליוני יהודים, כי א"י לנו היא —
האין אלה שוים יותר מ"כתב", בתכים שכל
חברת-סוחרים יכולה להשיגם? המדבר בסגנון כזה
על א"י אות הוא, כי שונא הוא את א"י, כי משקץ

הוא את רגשות כל העם ודעתם. ובכל זאת אתה
מתימר, אדוני, להיות ציוני!

אך אלו עמדת לפחות על מקום אחד בפנים
גלויות, באופן שידעוך הכל! אבל אתה מכרכר
מרכורים ומראך יתחלף כפי הצורך: זה תלוי באיזו
אנשים תפגוש ולפיהם תחליף פניך. בתחלה אמרת,
כי עלינו להשמר מפני הנדיבים, אסור להכניסם
למחיצתנו, אח"כ תאמר, כי על-כן עלינו לקבל את
אונגרה, כי הידועל שיתחברו בנו היהודים העשירים,
בראותם באונגרה דבר ממשי ונהנה תהרה, פן יפחדו
הלבבות הטובים מפני האוטונומיה, על בן תראה
להם פנים שוחקות ותכחיש את האוטונומיה! אין
זאת כלל אוטונומיה — אתה אומר; כל הצעת
אנגליא אינה רק, בן תשבע, (ובודאי ידעת זאת)
הנהגה יהודית, כאשר תגור ממשלת אנגליא בן
יקום. מכל האוטונומיה היהודית נעשה איפא מין
עדה יהודית, כאלה שבגולה ואין כל חרדה
בזה (הקורסיוו שלך). ובעת כתבך זאת זכרת
אנשים אחרים וביראתך מפני קול עצמך תוכיח,
כי דוקא האוטונומיה הזאת היא העקר בהצעת
אונגרה, כי היא תכרא הרגשה המה והעם יתחיל
לאהוב את מזרח אפריקה. והראיה, כי המושבות
בארגנטינה לא הצליחו, כי חסרה האוטונומיה, הוי
תמימות קדושה! ובאותה שעה תחכטנה העיבודות
בפניך. בבוא יהודי עשיר אחד ויבטיח להושיב
יהודים בארגנטינה חכו רכבות ואולי מאות אלפי
יהודים בכליון עינים, שיבואו ויעבירום לארגנטינה.
השאל אף אחד מהם על האוטונומיה? וכאשר
באת אתה אל הקנגרס ובלשון מדברת גדולות
הטעית את העולם בהפליגך ובגומך כשכח ה"כתב"
שבידך, הרי עברו כבר שתי שנים ולשליחת האקספדי-
ציה הפעוטה בעלת שלשה אנשים לא יכלת להשיג
את מעט הכסף. הלא ה"חלוקה" השוממה מקבצת
כסף בששה חדשים יותר מאשר קבצת אתה
בשתי שנים!

קשה לי לחשוב את כל סתירותיך. כל פסוק
ב"מכתבך הגלוי" סותר את חברו. הנה תאמר, כי
במאוננו לקבל את הצעת אונגרה יאשמו הציונים
פחות מאחרים ואח"כ תאמר, כי רק אנו הציונים
נבוש. הנה נתת רשות לבונן מושבות בא"י בשביל
יושבי א"י ואח"כ תאסור לנו לקנות אחוזות נלה
בא"י. מפני אדמה בא"י תפחד מאד.
מענין הוא הפרוגרמה שלך, שחכרת בארבעה
סעיפים. מוכן שהסעיף הראשון הוא מזרח אפריקה.
ובסעיף הרביעי בתבת: לתקן תקנות בא"י באופן
שיוכלו היהודים להתישב שם ולעסוק בהרשת המעשה,

להעכרת צרכי מלחמה אינה מביאה להם צרכיהם. — כפלך טולא הסיתו הכמרים והשומרים את האכרים כמשבילי העם, באמנם שהם משתדלים לשוב לעשות את האכרים לעבדי עולם.

תוחלת הפורנים נכובה. מלחמה ככרה נלחמו הפולנים הלאומיים כפולן הרוסית נגד הלוחצים הרוסים. השולחים יד בקדוש להם, בהתאמצם בכל עוז, להשכיחם את לשונם, כי ככל בתי הפקידות ובכל כתי-הספר שולטת שפת רוסיא. הסטודנטים חדלו ללמוד, המשכילים אספו אספות וישלחו דפוטציה לפטרבורג, לחלות על עמם, להנהיג שפתם כתי-הספר. תקוה רכה היתה להם, כי ישמע הצאר את שועתם. פתאם שדח הצאר פקודה אל הנציב החדש, כי דרישת הפולנים היא חטא וחוצפה ושאלתם לא הנתן להם. הפולנים אומרים, כי הקיסר ווילהלם התערב כדבר וימנע את הצאר מעשות רצון הפולנים, מיראה, פן יגכה לב הפולנים, אשר כארצו ויציקו גם לו, להחזיר להם לשונם, שגול מכתו ספריהם.

נצחון פינלנד. הפינים היו בזמן שלפני ההים-טוריא עם גדול ורכ באירופא ולפי כמה אותות ועקבות מלאו גם את אירופה המערבית. עמים אחרים כאו ויהדפום מפניהם למזרח ולצפון. אלה שכצפון יושבים היום בפינלנד ועל שפת הים הכלטי ואלה שכמזרח התבוללו כבר רוכס כרוסים, אך לפני אלף שנים נפרדו מהם שכמים אחדים ויכבשו את עמק הדונאי וייסדו את ממלכת אונגריא. פינלנד היתה לפני מחוכרה עם ממלכת שכרים ובשנת 1809 לקחה רוסיא אותה מיד השכרים והתי ממלכה מיוחדת והצאר מלך עליה בעזרת פרלמנט. היחס בין רוסיא ופינלנד היה כיחס אוסטריא ואונגריא. אך בשנת 1901 במל הצאר כעצת פלהווע את חקי פינלנד, שנשבע לשמרם ויחבר כיד חזקה את פינלנד עם רוסיא וישם את שפת רוסיא שלטת בכל בתי הפקידות, כמל את יפוי כח ועד המדינה להשתתף בהנהגת המדינה, לקח משם צבא לרוסיא וחיל רוסיא ופקידים רוסים שלח שמה, הכל במו כפולן. את העריץ כוכריקוב הקים לנציב הארץ וימלא את ידו לדכא את הפינים וללחצם. והפינים עזי פנים כאחיהם המאריארים ולא אבו שמוע. לא נתנו בניהם לצבא, לא אבו ללמוד רוסית, חלק גדול מעם הארץ נדד לקנדא, את העריץ כוכריקוב ואת יתר הלוחצים הרגו וכל הארץ היתה כים סוער. עתה נצחו הפינים. הצאר פקד, כי יחדלו לקחת צבא מתוך הפינים עד הועץ ועד המדינה על זה. וכל השופטים הפינים, שגרשו מכנם יושבו אל משרתם. כזה השיב איפא הצאר את יפוי-כח ועד המדינה וכמסרם השינו המאדיארים את דרישתם מאת קיסר אוסטריא, להפריד

הרוכ, הואכ יהיה שבע והשה (הצבא) יהיה שלם. קושומ, ראש מפלגות הפרוד הבטיח, שכאופן הזה יתרוצו כל המהנגדים ויעשו שלום. פתאם נשבתה השמחה. למפלגת הפרוד נודע, כי מבסף ההוצאות היתרות הנ"ל כבר הוציא המניסטרוים לצבא חלק גדול ואי אפשר עוד לכטל את אשר כבר נעשה. המחיר שהקיסר נותן לעם בשביל ותור התביעות הלאומיות מצער איפא ואינו כדאי. מיד הודיעו המפלגות, כי אין מקום אפשר. כל העמל לריק. הקיסר שב ווינה ומאומה לא הכיא בעמלו. עתה יעברו ימים רכים כמסרם יחלו משא ומתן חדשים. מה יהיה עתה אין יודע ואין אף השערה. הפרלמנט האונגרי נפתח, אכל על צרכי הממלכה העקרים לא ירונו כו. אפשר שיסגרוהו או יכמלוהו הקיסר וישליך יתבו על בחירות חדשות ואפשר גם שיכלה עתה ארך-רוחו של המושל ויראה את קמיו את ידו החזקה. לע"ע אין אף על עצה.

המהומות בטורקיא. תנרות קטנות כמקרון בין כולגרים וצבא טורקי, בין סרבים וכולגרים, בין יונים וכולגרים ובין סרבים וטורקים הקרינה בכל יום והשלטן חסר אונים להשקיט את הארץ. בפרלמנט האנגלי רמו המניסטר לעניני חוץ, כי הממשלות האדירות תכבדנה אכפן על ממשלת טורקיא לעשות תקונים נמרצים. אבל עוד יעברו ימים רבים עד אשר יצא הדבר אל הפעל. לעת עתה דאגות אחרות לכל הממשלות. וכארץ תרכינה השערוריות, גול ושפיכות דמים נעשו כהתר, אם לממרכות גדולות מותר לרצוח מאות אלף נפש לתכלית מדיני הלא מותר לוועדי בולגריא לרצוח עכ"פ מאות. כשעת חרום הכל מותר. כן אין איש בטוח שם.

המרידה ברוסיא. בדווינסק ירה איש על עוזר שר הפוליציא כולגיני ויפצעהו פצעים קשים. הורה נמלט. - בלודו נקרא פקיד הפוליציא סאמאלא-וויטש ע"י הטעלעפאן. כצאתו החוצה זרק עליו איש בומבה. הפקיד נפצע קשה, שומר הרג פועל אחר בחרכו והזורק נמלט. - בפטרבורג נתפשו שנים עשר אנרחיסטים מתחפשים. מכתביהם נודע הדבר, כי מנהלי המרידה יושבים כשווייץ. - במוסקוא היתה אספת הרופאים, להועץ ע"ד החולירע המתפשטת בארץ. הרופאים השתמשו בשעת הכשר לדרוש בגנאי הממשלה בדברים קשים מאד. בתחלה אסרה הממשלה את האספה, כי ידעה כוננתה, אך הכרחה לתת רשיון מפני הבושה, כי הלא פחד החולירע גדול. - הנציב החדש כפולן מאקסימאוויטש גזר אסור על מבורת כלי נשק ומכשיריהם בכל המדינה. - התקוממות האכרים נגד בעלי האחוזות נמשכות והולכות. יושבי סביר סובלים רעב, כי מסלת הברזל הזקוקה כלה

האין זאת קולוניזציה קטנה לפני המשרטר? איזו פרוגרמה לך, אם במכתב אחד תהלוף דעותיך בכל רגע? או התחשוב, כי תעשה רצון הציונים, למען יעשו המה רצונך כדבר אונגדה? אכן זאת היא דיפלומטיה!

מרניש אתה, כי סרת מן הציונים, על-כן תקרא לשלום כסוף המכתב. רק דבר קטן, אתה אומר, מפריד בינינו ועל דבר קטן אין להתרגז. לך, מר גרינברג, א"י היא דבר קטן ולנו היא הארץ, אשר בלעדיה אין תכן לציונות. ובעבור זה לא נוכל לעשות שלום בינינו לעולם. שני דרכים לפניך: ליצאת מתוך הסתדרותנו ואז אין לנו עסק עמך או לותר על כל עניני ארצות, על כל מדינות שוא וחזן שקר ולעבד עמנו יחד כבנין מדינה יהודית בארץ ישראל.

את מכתבך סימת כבר מגיד מן הטפוס הישן ב"ובא לציון גואל כמהרה בימינו, הפושט ידו בשעת מעשה, לקבל את הפרוטות בעד דרשתו. כמה פעמים אמרת לנו, כי אינך רוצה בא"י במהרה ואת מכתבך סימת, כי תהי לנו א"י במהרה ובשעת מעשה פשטת ידך — לאונגדה! הלא צהוק הוא! אך דע כי עברו הימים, אשר יכלו להטעותנו במליצות נאות. שמונה שנים עבודה ציונית לא עברו לריק. עתה יכולים אנו להבדיל בין אוהבינו באמת ובין אלה הרוצים רק לפסוע על ראשינו. וכין אלה האחרונים נמנה אותך, מר גרינברג!

ד"ר יחזקאל ווארטסמאנן.
עורך ה"יודישע צוקונפט".

ענינים מדינים.

המבוכה באונגריא. התקוה הטובה, שהיתה נשקפה לפני ימים אחדים, כי יתפשרו הקיסר עם מפלגות הרוב של הפרלמנט האונגרי, גם היא נכבה. הקיסר כבר שכ מבודפסט ווינה כל-עמית שבא וכל עצה להשיב את סדרי הממשלה על מכונם אין. הקיסר הבטיח את ש"י אינגריא, כי בשכר שיואלו לותר על הפרדת הצבא ועל קביעת הלשון האונגרית כצבא, יותר הוא על ההוצאות היתרות לצבא בסך 450 מיליון כתר, שכבר הסכימו להן הדלגציות האונגריות והאוסטריאית בשנה שעברה. המפלגות המתנגדות כמעט שהסכימו לפשר הזה וקול צהלה ורנה נשמע בכל הארץ: קץ בא למבוכה, מניסטרוים יוסר מתוך

גלב וריש-דוכנא.

(זכרונות מימי נעורי.)

סוף.

— הלא אמרתי זה פעמים — ענה העשיל כחוצ — כי ר' שמאי'לע ראש הקהל הוא מסוכן, החישה פעמיק, כי הרגעים ספורים. מחלה היתה בחולמה, לא ידעה פשר דבר. הרי הלך בעלה ככר לקול הקריאה הראשונה? ומה נעשה כמו המלואים של המזרק? אכל כעלה בקש ממנה, לכל השאל שאלות הרכה, אלא תקום לעשות האח שנית. וכלכשו בגריו ספר לה כל הנעשה אתו אצל ר' נתנאל. עתה הבינו שניהם, כי לא שמעו בפעם הראשונה נכונה ויחליפו שמאי'לע בסאנעלע, כמהירות ערכה מחלה את האש, לבשל מי התרופה שנית. ואחרי כלות העבודה שבה אל מטתה, ובעלה הלך ישר לבית ר' שמאי'לע החסיד ראש הקהל. הלילה היה ליל חשך אפלה, על כן לא ראה אימשע, כי מאחורי הגדר ממולו. נשקף אליו חצי ראש עטוף כמטפחת ועינים שוחקות ומפיקות גיל רומזות לו, כאומרות: מצאתיך אויבי!

שעון המגדל השמיע שעה 2 אחרי חצות כהגיע אימשע אל בית ראש הקהל. עודנו כרחוב נשמע קול

מי הירדו מפכים כדומולה.
משמיעים הד כענתה ונשיה:
מדוע כה ענומה ארץ בלה?
מדוע כה הבריאה בוכיה? ...

ואנכי כלי צולל שוקע
בתהום דמיונות, ערומות, תלשות.
הפל מסביב מרררף גוע.
היום, הן בלו בין השמשות ...

* * *
צדלים שחורים מתנועעים ובאים
נדיד זועה ועור, רפאים יחזקל,
הבריאה גלומה תכריכים נרזאים,
הכל מת, נסתם הגולל ...

מאשיסקא. ברוך גריסס.

פיריון.

* * *
מתנענע אני אל חשך ונחלום,
בקהם כל היצורים יבקדו.
החיים ושאו ורמתם, בתהום
בלם, בלם יחד יצללו.
ותכביים לי זכרונות פבות,
זכרונות הרבץ, גוץ, אנהה.
והנה לגדי מתוך התרבות
אקה! ירושלים, ארץ נשקחה ...
וזני תלגוץ ינועו כדממה,
הריון יהמה ואאנת מרה.
הפביכה מלאה ועם ושקמה
והאזיר חולם מגור וצרה.

נזכה בקרוב מצד "בעל-הכבוד", השם סתר לו למאמר חוצב להבות, וסואן ברעש מול הציונים והמזרחיים הרעים והחמאים, בדרכו לפנים בקודש... ככל זאת לא רצו הציונים והמזרחיים להציג את מהגנדינו אלה על עמוד הקלון, לכל יחולל כבוד תופשי תורה, שונאי ציון רואים איפא, כי יש לנו שוט נגדם. ידעו נא איפא מהגנדינו, כי לכל תכלה יש קץ וגם לסבלנותם ולענותותם של הציונים והמזרחיים. והיה אם לא יחדלו מהפיה כזבים ומהפיץ רבות שוא נגד הציונות והמזרחיות, נגלה את שוליהם בפני הקהל והצננום לראוה וראו כל ישרי לב, כי הם הנוכלים והמתעתעים המתכסים כמלית שכלו הכלת ובלכם מרמה והוות. חיים ישראל איי.

טיחה עם הד"ר זאלץ.

לפני ארבע שנים גרתי במארגנו ירחים אחדים. נקראתי שמה להיות מזכיר "אהבת-ציון" המנוחה. אז היתה מארגנו מרכז הציונות המעשית בגליציה, אז הכרתי לדעת את כשרונותיו של הר"ר זאלץ, שעמד בראש המרכז ההוא. כהור עסקן וכמסרר מצוי, תקופ, בעל השפעה ועובד רציני ומסור. -- גם "הולם" היה הר"ר זאלץ וכשיחותינו הפרטיות שנה וישרש, כי אהרי אשר יגמור את מעשהו ב"מחנים" ויראה בשכלולה יקנה לו גם הוא אדמה-שרה בארץ-אבות וה"אדוקאט" יהפך כן לילה ל"אכר". -- אך כל אלה לא היו באמת אלא חלום. הח' "א"צ" נהרסה ע"י סכות ידועות ובלתי ידועות (ראה מאמרי "על קבר חברה גאליצית" ב"המניד" גליון ט"ו, ט"ז שנת תרס"א. הכותב). ו"מחנים", שהיתה אז כמצב התהוות, חדלה להיות לגמרי. העבודה נשכחה והעובדים שבתו. ציונות במארגנו באו ימי העמידה, ויש אומרים: ימי הנסיגה לאהור, ולד"ר זאלץ -- ימי השכיחה והשתיקה.

בשתי שנים עברו וציוני מארגנו ידעו את הציונות המדינית, והלד להם את "התחיה", את "בר-כוכבא" ואת "מרים". וכימים האחרונים ילדה להם גם "פועלי-ציון". -- אפס, כל החברות האלה לא יכלו עוד להביא ברכה רבה לעבודה הציונות במארגנו ולתפוצה כל עוד חסרה להן יד אחת שלמה, המאחדת אותן לעבודה אחת ומאוחדת -- והר"ר זאלץ רואה ושותק ויודעיו מהררים אחריו...

פתאום, לפני שבועות אחדים, באה אלינו הבשורה, כי ישב הר"ר זאלץ עוד פעם למחנה הציונים ועומד בראש הועד הפועל, אשר יסד לשמור על החברות הציוניות במארגנו ולאחרן לעבודה רבה ומשותפת. -- ובכואי עתה מארגנו, כקרתי את הד"ר זאלץ בכיתו בכונה לכתחלה, לדרוש אחרי דעתו על עבודה הציונות ככלל ועל זמיתה בפרט.

יהנני מוסר בזה לקורא "המצפה" את שיחתנו מלה במלה:
אני: התרשני לפרסם את שיחתנו?
זאלץ: כן!
אני: הגד לי, אפוא, אדוני הר"ר, מה העירך לחזור בתשובה?

הציוני ולא מלשבת המזרחי) ובכן באו נא מזרחים וקבלו מכת סדרות מיד עזיפתנים ההוא, כי רק אתם אשמים בכל חרפת שונאי ציון, ובהתגלות קלונם. המזרחים המה סמרים פי הרכנים והא ראייה, כי "בפרסכורג היה מעשה, שבא שמה נשיא "המזרחי" וכל קרושיו עמו ואת פי הרב, תופש ישיבה ומרא דאתרא, לא שאלו". כותב הטורים האלה נכון הנהו לתת שלשים כהרים פדיון נפש להרכי מציעשאיניב אם לא כתב מר בעטמטלריים מפרסכורג אל הרה"ג האב"ד משם -- שהיה אז כמקום הרחצה -- מכתב אשר בו הודיע אותו מדבר האספה וגם בקש אותו לקחת חלק בה וע"ז השיב לו המרא דאתרא ע"י בנו הר' עקיבא, כי איננו מתנגד להאספה, אבל הוא בעצמו לא יוכל לקחת חלק בה. יבוא נא בן הרב הפרסכורגי ויעיד, אם לא בן היה. ובמ"ב כתב ראש "המזרחי" מכתב להרב הפרסכורגי כחמישה שבועות לפני האספה, אשר בו הודיע אותו מדבר האספה. -- על יתר השקרים אין אנכי נזקק להשיב לשונא ציון ההוא ככתב הפלסטר הידוע, יהרף, יגרף, ישקר ויזכב כנפשו שבעו, אבל אחת הנני לבקש מאת המתירמרים למחזיקי דתנו: כי יחוסו על כבוד התורה וכל יבואו לעשות מעשי להמים, לעור עיני הקוראים כספורי מעשיות, שלא היו ולא נבראו, על אדות המזרחים והציונים, למען לא יוכרחו גם המזרחים לצאת מגדר שתיקתם, להסר את המסכה הלוטה על אופני עשית המהאה באונגרון ולהראות על הזיופים, הערמות והתחבולות, אשר בהם השתמשו מהגנדינו, כי כשיבואו המזרחים לגלות את האמצעים המכוערים, שהשתמשו בהם בעדי המחאה כלי ספק יצמה עי"ז חלול כבוד התורה, אבל המזרחים חסים גם על כבוד הרכנים המתנגדים, כאשר חסו על כבודם גם בעת אשר אחד מראשי הרבנים כמערכ אירופא, אוכל ציונים ככל פה ולוהם עמהם כחרף נפש כפה וכדפוס, עשה מעשה מכוער, שגרשוהו ע"ז מכסא רכנותו כהרפה, ואוהביו כפרנקפורט כרצותם לחפיה עליו הוציאו קול, כי הרב ההוא נפל שרוד לרגלי מלחמתו עם הציונים, וכי רק הציונים הוציאו עליו קלא כישא ההוא, וככל זאת שמו הציונים יד לפה ולא הודיעו כלל ברכים המעשה המכוער ההוא, שנקרא ולא מתורגם, כהיותם נזהרים לכל יתחלל ש"ש כפרהסיא, ואף גם אחרי אשר "עתון מרכזי ליהודות הארתודוקסית", הלוחם כהמזרחים ככל מיני כלי נשק וקורא לקראיו, לכל יתחברו ל"רשעים" ולא יתנו ידם להציונים והמזרחים, הכלם לא ידע להרפים ולחזור ולהרפים גם עתה מאמרים היוצאים מתחת עמו של מי שהיה רב הנ"ל (כמוכן בשנוי השם, כאלו כסתר מותר להתחבר לרשע) ומי יודע אם לא

צבאם מצבא אוסטריא, השיגו זאת אחיהם הפינים מאת קיסר רוסיא. זהו פלא גדול.
המלחמה. השקט ודממה במאנדרשוריא ומלכר הגרות קמנות אין כל דבר ואין יודע מה יקרה בקרוב. יש לשער, כי המנוחה היא כעין שכיחה הנשק לפני השיום, כי עתה אין ספק, שטשא ומתן ע"ד השלום נעשות בסתר, למרות הכמחות רוסיא, שהיא מכינה למלחמה הרשה. כפי הנשמע לא תרבה יפן במחיר השלום, על כסף הוצאות המלחמה הותר לגמרי, וככל זאת הבון הבון ממשלת רוסיא למלחמה הרשה, אבל רק למראית עין, להראות את יפן, כי עוד לא גלאתה רוסיא. ועל זה מורה גם פקודת הצנווריא על כל העתונים, להרים קולם כשביל המת שכ המלחמה ומחזה מעורר שהוק נראה. כי בעתונים חחשוכים חמאמר הראשי הוא מלא חפץ ועונו למלחמה וכפנים הגליונות יוכיחו כל הסופרים, כי המשכת המלחמה היא ללא תועלת, כי אם לחרבן רוסיא ולהרגות יושביה. -- ממשלת רוסיא כבר נואשה מקחת מלוח בחוץ לארץ, כל הדלתות נעולות בפניה ואף האוהב האחר, צרפת. עזב אותה בעת צרתה, והיא לוקחת מלוח כרוסיא עצמה.

על המצפה.

דרכי שונאי ציון.

כגורל עמנו כלו כן גם גורל "המזרחי" והציונות. יהורי בי יחמא והנה כל עתוני האנטיסמיטים מלאים אשמות באותיות גדולות; היהודים המה נובלים, שודדים, רוצחים, ואם גם לא היה ההואט מכני ישראל, ככל זאת לא יקמצו שונאינו בהעלאת אבק של פרפולים עד אשר יבואו לדבר גם מהיהודים וירבו שקרים וזנבים עד כי יסיימו: היהודים אשמים בכל אלה. כמחזה הזה נחיה גם כמתנגדי "המזרחי" והציונות. הנה בוא איזה שונא ציון, לגבות חובו מאת ציוני אחד על העיון, לגלות מעט מתעלולי שונאי ציון. אחרי שלא היה לשונא ציון ההוא מה להשיב על דבריו הצודקים, הציב לו את כל "המזרחי" והציונות למטרה לחציו, וישפך את כל חמתו על הציונים והולך ומבטל -- בפיו -- את כל הסתדרות הציונים, ומאוצר השקרים והזנבים של שונאי ישראל לקח דבות שוא, והוא מתנפל על "המצפה" בעלילות של הו והכר: "המצפה" היא עתון דשמי ל"מזרחים" (אף בי שקר הדבר), "עורך "המצפה" רא מפני ועה"פ הציוני שמא לא יתנו לו סוכוועניציון" (שקר גמור ומוחלם, כי לא לקח "המצפה" וגם אינו לוקח סוכוועניציון לא מועה"פ

הרעשה, הלא כל הבית רועד! השמשיות תתפוצצנה בקול רעש נורא ואהרי הרעש קול אשה מתפחת, ככי נהי תמרורים, קורע לב ונוגע עד הנפש. וכמרים יצא אימשע ממטתו לגשת אל החלון והנה תתחיל ההרעשה שנית ביתר שאת ורסימי הזוכית נופלים ארצה וקול ההתפוצצות יקרר כמוח אימשע ולכו יתד ממקומו. כפעם הזאת לקח לו העשיל אכן גדולה לידו ויך בתריסי החלון ככל כחו, עד כי התפוצצו שמשיות אחדות, וישמיע קול ככי מר צורח: הוי אנשים כעלי לכו-אכן! השכורים אתם או מתים? אהה, לשכר דודי הזקן! זה שתי פעמים התלת בי, אמרת כי תבא אחרי ותהי לנו לאכזב ועתה אחזהו השבץ. המ... המ... ומי יודע אם עודנו חי, המ... האמלל! מדוע חמאים אנחנו מכל אנשי עירנו, שלא נוכל להשיג עזרת רופא?

חלחלה אחזה את אימשע ואת מחלה ולכס נמוג. כאימה וכחרדה שמעו את דברי הנערה המשועה. עתה לא ענה עוד הרופא בעד החלון הסגור, כי אם פתח את החלון ויבט בפני הנערה, לדרוש מפיה על שם החולה ועל כנויו בדיוק. העשיל, אשר פניו היו עמויים כמטפת הגדולה וחשך אפלה היה סתר לו, לא התיא פן יכירנה הרופא וישמיע שנית קול נערה יורדה ככני, אשר לכה מרלה. וכאשר שאף, רוח

הקיפוהו מכל עברים. בעל כרחו משניהו אל תוך העגול ויקלעוהו וידחפוהו, להקיף אתם את בעל הבית הסובב כתוך. כמכונה אוטומטית רקד גם הוא ולכו בו דוי וראשו משא כבד וכמעט ככה כמעם. עבודה קשה היתה לו עד כי הצליח לפתח חרצותיו ולנוס על נפשו כמתוך מהפכה.

סר וועף שב לכיתו גם עתה ויקלל את יומו ואת החסידים השמחים ואת הנערה המפטפמת דברים כלתי ברורים וגורמת לו צער וליל עמל, והחולה, אם ישנו, הן לא יסלח לו על אשר לא בא בקראו אליו. והעשיל עומד על משמרתו ורואה את הרופא שב שנית ועששית כידו וקללות כפיו, והוא שוחק מטוב לב ואומר בלבו; עוד נגע אחד ואחרי כן הנוח דעתי דעתי ואחדל.

כשוב הרופא הביתה הזה שנית מי המורק על הרצפה הנה והנה, וכרוב שרעפיו בקרבו ומבלתי יכלה לפתור לו את החידה, חזק את לבו כגמאו מלא לוגמיו מכקבוק השליבוכיץ העומד סמוך למטתו וישם אל לבו, כי אולי חולם הוא ויחשוב: יהי רצון שיהיו כל חלומותי לטובה וישכב שלישיה. אהה! קול דופק! אבל אין זאת דפיקה, אלא

זמרה באזנו מצד בית ראש הקהל ויחשבו עיניו ומדי קרבו אל מעין ר' שמאי הוכרר הדבר אצלו, כי גם מזה יצא וידיו על ראשו. אבל ככל זאת חזק לבו וילך להוכח ויהי מה!

ר' שמאי'לע היה לפרנס הקהלה על פי רצון החסידים וככחם. הוא היה בעל פרנסה ולו יד רחכה ופתוחה, אצל הרב הצדיק ישב קרוב אליו והרבי האיר פניו אליו. ככל ראש-חרש וחג היה עושה משהה לכל החסידים וישמח לכבם כמאכל וכמשהה. עוד כיום שביעי של פסח התאספו אצלו החסידים ומשרתי הקהלה, הדינים והחזנים והמלמדים. שני ימים רצופים ישבו בכיתה, זה שתי פעמים שפכו קיתון של שופכים על רצפת החדר, לזכר בקיעת ים-סוף וזמרו "יום ליבשה נהפכו מצולים" וירקדו על הכוץ וכל כגדיהם ופוזמקאותיהם רטבו כמי מרמנה. גם עתה עשו עגול כזה ור' שמאי'לע כפזו ומכרכר כתוך העגול ומוחא ככפיו ככה, ראשו נטוי למטה ועיניו למעלה, הוא מזמר בלחש. לא בעולם הזה הוא עתה. כהגיע אימשע סמוך לדלת החדר והנה רעש גדול, צהלה ורנה וידע, כי מעות חרשה ומכוערה לפניו וככל זאת לא שב אחור, כי אם התעורר ויפתח את הדלת, למען יוכח מי התעלל בו או ידע אר מקור המעות. עודנו על המפתן והנה הוא נאחו כסכך ידים רבות, אשר

הוא: "לחזור בתשובה?" — ומתי חמאתי? — אני ובמה תצדיק את שבייתך כארבע השנים האחרונות?
הוא: כזאת, כי עבודת הציונות המדינית לא היתה מרוצה לי, כל עוד שהתעסקה רק בדיפלומטיה לכר.

אני: ועבודה כזו של "אהבת-ציון": להוציא כמאת ארץ כסף בשביל הושבה עשרים קולוניסטים כא"י במשך שלש-ארבע שנים וביאת הקולוניסטים שמה תהיה ב"גנבה" ולכסוף ילך כל העמל להתו והכסף הרב למיזון ועתה אין עוד מושבה ואין אכרים — העבודה כזו ישרה כענין יותר? — הלא "מחנים" הוכיח!

הוא: מ"מחנים" אין ראייה כהריסת "מחנים" אשמה הדיפלומטיה, אשר הורות לקיצוניות ולהשתדלותה חדלו לתמוך בדי הח"א"צ" במרם כלתה את מעשיה ב"מחנים" — אז נמסרה המושבה לידו היק"א ובפרוץ מריבה בין האכרים ובין המנהל קבלו הראשינים דמי-המטה ויעזבו את מושבם וילכו לנפשם, מלבד אלה שנשארו ב"ראש פנה" — הלא כל אלה ידועים גם לך — ילו המכו בדי "א"צ" עוד שנה או שנתים, ועלתה "מחנים" על אחיותיה הבכורות כן כמובן אדמתה וכן גם בעמידת האכרים ברשות עצמם.

אני: אבל האיך מודה, כי עבודה לאמית ואי-בטוחה כזאת, אף אם תצליח, לא תוכל בשום אופן וגם אחרי שנים רבות מאד למלא את שאיפותינו הציוניות?

הוא: אמנם מודה אני בזה, אך גם אתה תודה, כי בדיפלומטיה לכר ג"ב לא נצא ידי חובתנו לציון, ובעוד אשר היו ראשי הציונים עזקים בדיפלומטיה, שלחו אחרים וזרים את ידם בא"י, והידים ההן ידים תקיפות הן ובאשר ככר אחזו הן, אסור לנו גם לחפזן... ולכן אמרתי: טובה הדיפלומטיה עם עבודה ממשית כא"י יחד.

אני: נאה דרשת, ומדוע לא היית גם נאה מקיים? ואתה הלא התנגדת לשיטת הדיפלומטיה בציונות!

הוא: לא נכון! מעולם לא התנגדתי לשמה הזאת! הלא גם לקחתי חלק בעבודת הפרוגרמה הביולית ע"י מר ברומכר, שהיה חבר הקומיסיא להכנת הפרוגרמה בקונגרס הראשון, ומר ברומכר עשה אז הכל רק ע"פ רוחי אני וחתי-דעתי היא אשר נהלתו. רק שונאי העלילו עלי, כי התנגדתי לעיקרי הציונות המדינית. התנגדותי היתה רק לשימתו של הדצל ז"ל, אשר על פיה אין לציונים לעשות דבר ממש בא"י במרם גמרה הדיפלומטיה את מעשיה. ורק בזה נפלנו. אנכי אעיר, כי שקר וכזב הפיצו, מי שהפיצו, כי מדיכה קמה ביני וכן הרצל וחשבון פרטי היה בינינו. שקר וכזב! בינינו לא היה רק שנוי-דעת לכר — מכתבי הרצל אלי יוכיחו — ואשר ע"כ גם דברו הר"ר ליכרמן בה"צופה" ש"ז הבל ותהו המה!

אני: ואם כן, מדוע יצאת כלך ממחנה הציונים המדיניים והשם אז ראשך ורובך בציונות המעשית? הוא: אמנם כזה חטאו המעשיים לא פחות מהמדיניים, בי שניהם היו קיצוניים, וההכרה הזאת היא שהביאתני לידי שבייתה, ובימים האחרונים,

רגע אחר, שנה וישלש בחרון אף את השם מאנעלע, מאנעלע הזקן! התשמע? התבין? הלא תדע את ד' מאנעלע ר' הירש ביולעם! קום ולך מהרה; אבל אל תשלה אותי!

במקרה היו שמות שלשה מנגידי העיר דומים כמבטאם: סאנעלע — שמאילע — מאנעלע, ובמקרה הזה השתמש העשיל הלץ, להלאות כל הלילה את הרופא.

— עתה נבין, ענו הרופא ואשתו, אלו דברת דברים ברורים כאלה בפעם הראשונה, לא היתה כל טעות ולא היינו באים לכלל כעם גם אתם וגם אנחנו, ועתה לכי לבית הדרך והנני אחריך.

מחלה הבעירה איש ככתחלה בפעם השלישית, הכל נעשה כנהוג, והרופא רץ לבית ר' מאנעלע הזקן.

והעשיל פשט את בנדי המבשלת ויחיצב מאחורי בית ד' מאנעלע, לראות מה יהיה סוף מעשהו. וממגרל הבמה נשמע מספר ארכעה.

ז.

ד' מאנעלע היה זקן נכבד בעדהו, פרנס הקהלה זה כמה שנים. לפני שנתים מתה עליו אשתו ומאו

בראותי, כי סוף סוף חדלה הקציניות בהנוענותו המדיניים והחופכים מתקרבים אלה לאלה, עתה שבתו לעבודת עמנו והנני, כאשר אתה רואה, ח"ל כמחנה הציונים! אני: יומה דעתך על עבודת הציונות להבא? הוא: עבודת הציונות צריכה להיות מעשית ופוליטית גם יחד. קדם כל על הבאנוק לדאג להתפתחות המושבות, שכבר נוסדו עד כדי להעמידן ברשות עצמן, להתפתחות המסחר והתעשייה בא"י ומסרם בידי היהודים, לרכוש אדמה בא"י כמה שאפשר, והכל יהי רק ברשות הממשלה התוגרמית, אשר כודאי נשיג ע"י השתדלות הגונה. הלא עוד לפני שלש שנים חפצה הממשלה הנ"ל לתת לנו זכויות כאלה וראשי הציונים רא קבלו, ואני אומר: נקבל גם הזכויות היותר קטנות, אם אך נוכל על ידיהן לעשות צעד אחד הלאה בא"י במרם נהפכה לנחלת זרים... את הזכויות הגדולות אשר אמנם הן הנה למרתנו האחרונה נדרוש אחרי-כן — אחרי אשר יתישב עמנו בארץ אבותינו במספר גדול ואחרי אשר יהיה מסחר הארץ כלו בידנו!

אני: יומה דעתך על האוגנדיסטים והטריטוריאליסטים? הוא: לא הרי אלה כהרי אלה. בעוד שהראשונים מבטיחים לפחות, כי לבם תמים עם ציון ורק בחרו בדרך בלתי-ישרה המובילה גם היא ציונה, הנה האחרונים אינם מבטיחים כלל את ההגנותם לציון, ועל כן אין להטריטוריאליסטים שום סיבות אתנו ונחשא לתנועתנו הלאומית, אם נתנם לעבוד אתנו שכם אחר.

אני: ומה דעתך ע"ד אוגנדה?

הוא: הישוב באוגנדה איננו חשוב בעיני יותר מזה שבארנגניניה. יתעסקו גם בו רק הפילנטרופים אם יצליחו באוגנדה יותר משהצליחו בארנגניניה — זאת שאלה אחרת אך אנחנו הציונים חטא נחטא לעמנו, לאידיאליו ולתקוותנו, אם נסב את פני תנועתנו לאוגנדה או לאיוו ארץ אחרת. עמנו חפץ להתקיים כתור עם עברי, כקולטורא עברית, וכזאת יוכל רק בארץ אבותינו. כארץ אחרת — קלימא אחרת וע"י הקלימא ישונה טבע העם ולא להפך. — כמה מנוחה הוא לחשוב, כי אחרי אשר יהאורח עמנו באוגנדה — כמובן אחרי קרבנות רבים — יעוב את כל אשר רכש לו בעמל ובתלאה וילך לארץ אבותיו, אשר אולי ישכחנה או לגמרי ולא יזכרנה עוד!

אני: האין אתה מוצא באוגנדה הצלה, לכל הפחות, בשביל מספר הגון מאחינו ברוסיא הסובלים צרה ויגון, מחסור ומצוק ונדרפים על צואר, הנוקקים לעזרה מיד, לעזרה ביהויה? הוא: צדקת! אפם כי אנחנו הציונים, אשר אך זה דברנו אל העם בשם ארץ אבותינו, לא נוכל לבוא אליו בשם אוגנדה והיינו כמהתעעעם בעיניו או יחדשנו כמה שאין בנו, כי אנחנו כעצמנו נושאנו מציון. ולכן אמרתי, כי נמסור את דבר אוגנדה לחברות הפילנטרופיות.

אני: התדע, כי תעמולת האוגנדים והטריטוריאליסטים מתפשטת ומתרחבת? הוא: כן וכמדומה לי, יש גם בין חברי הועד הפועל הגדול אוגנדים וטריטוריאליסטים ולכן עלינו להשתדל בכל כחנו, בי צירי הקונגרס הציוני הבא, יהיו רק פלשתונים, לאמר: ציונים!

היה ידוע חלי, לבו חלש וכחתי עזובהו, ורק הידות לזהירותו היתה ולשמירה המעולה אשר לו, ע"י האשה הזקנה ממשפחתו, השומרת אותו ומכלכלת את שיכתו — כי עתה היה הולך זה כבר אחרי אשתו בדרך כל הארץ. ביתו היה גדול ופתוח לרוחה ובו דרו חתנו ובניו ולהם בחצר ארות סוסים ובארוה היה משמש עכר גברי, אינאש שמו, איש נכוה וחזק כענק, הוא כבר קם כשעה הזאת, לתת מספוא לסוסים. גם בחדר הזקן ובחדר הבשול כבר האיר אור. הזקן הזה, ככל בני גילו, בשעה השלושית בלילה שנתו נגולה ממנו והוא היה קם ומדליק את הנר. וגם המבשלת הזקנה היתה קמה ומכנייה לו חמין לשותה במטתו. על כן, כאשר בא אימשע הרופא בשעה ד' בבקר, מצא הכיה מואד ובחדר המבשלת תנועה ואור, וכאשר הציץ לחדר הזקן ויראהו שוכב במטתו ער, משעל ונאנח, לא נשאר עוד כל ספק בלבו, כי אמנם חולה הזקן, ויעמד מעט, לשאוף רוח, ובקרבו חשב: ברוך השם, כי נחני סוף סוף לבית החולה, עתה יהיה קץ לליל העמל, אשר מנו לי, הן אך אנכי בשכרותי הכאתי עלי את כל התלאה הזאת, כי לא היתה את אזני בשתי הפעמים. לו פתחתי בפעם הראשונה את החלון והייתי מקשיב לקול דבריה, כי עתה שכחתי ואישן במנוחה.

אני: יומה דעתך על עבודת הקונגרס הבא ועל הנהגת הציונות להבא? הוא: הקונגרס הבא חשוב לא פחות מהראשון. הרצל איננו יאיש אין בקרבנו, אשר ימלא מקומו, ואשר נוכל לספור כידו את כל ההנהגה, את האורגניזציה והדיפלומטיה גם יחד, ולכן על חברי הקונגרס לעין היטב בדבר הנהגה ולהיות זהירים ומתונים בבואם לבחור במנהיגים. — בכה טובה בעיני הפרוגרמא של מר אוסישקין. — על הקונגרס לתת רשות לקומיסיא הפלשתנית, אשר תבחר, להחל את מעשיה תיכף ומיד בא"י ולהשתמש במסדות הציוניות, כי עד כן לא עשתה הקומיסיא הפלשתנית הנבחרת מאומה, כי לא נתנה לה הרשות לעשות וגם היעד הפועל לא עזר על ידה. — את הקולטורא לא יביאו ב"סדר-היום" של הקונגרס. הקולטורא תתפתח מאליה ואין איש יכול להשפיע עליה ולהטותה אל איוה צד. על הקונגרס רק יהחליט לתמוך בידי בתי-הספר העברים והכיבולותיקה אשר בירושלים וכדומה.

אני: והכרות השונות: ה"מזרחים" וה"פוערי-ציון" — מה הנה כעניןך?

הוא: ההתבררות הזאת תועיל הרבה כן להתפתחות הציונות וכן להתפתחות העם בתור עם מדיני: ה"מזרחים" — מיזין, ה"פוערי-ציון" — משמאל וה"ברויאזים" — כאמצע והמה יחד יבואו בשם העם. דפאר סופרמן.

מהעולם הציוני

הטריטוריאליסטים. בשבוע שלפני פורים היתה בווארשא אספת הטריטוריאליסטים, שמאסו בארץ אבותינו והם דורשים לכקש לעם היהודי מדינה דוקא במקום רחוק מא"י. באספה השתתפו ל"ז צירים מ"ד ערים מכל קצוי רוסיא. בהחלטותיהם הם מתאמצים להוכיח, כי האפשרות לנחול את א"י קטנה מכל אפשרות לנחול ארץ אחרת. כהיות לממשלות בעלות המושבות הגדולות מדינות בלתי נושבות והן צריכות לבני אדם, להפוך ארע שוממה לארץ נושבת וכברא ע"ז שוקים חדשים לפני ההרשת, יש להם אינטרס גדול. להפנות שמה את זרם הנודדים היהודים השוטף עתה אל מקומות הישיב הצפופים. ההיסטוריא מוכיחה, שהממשלות נותנות זכויות אוטונומיות לסולוניותיהן, א"כ אפשר גם ליהודים להשיג באופן הזה מדינה מיוחדת עם שלטון ביתי. העתקת המוני אנשים לארצות רחוקות אין משה היים. המחניקה האנטיקולטורית המשוכללת מקילה לעירונים להתהפך לעובדי אדמה. אין עוד נגוד רב בין עירונים וכפריים. בכל מקום, שיתישבו יהודים בפני עצמם, יתפתחו חיים לאומיים. ההשקפה

בחשכו את המחשבה הזאת נכנס כענות כבוד לחדר ר' מאנעלע. בקר טוב! אמר הרופא, וישח הזקן ראשו לכבוד הארח ויבט בפניו בתמהון כשואל: מה לך פה? בכל אופן בקשהו לשבת אצל מטתו, בחשבו: אולי חרשות אתו משיבת ביה המועצות האחרונה. הרופא התחיל לשאול אותו על אדות בריאותו. ויען כי לפני ימים אחדים היה להזקן שעול חזק, דמה, בי על אדות זה הוא שואל, על כן ענהו, כי אמנם הוקל לו מעט, אך לא בכל דבר. הרופא שלח ידו תחת מכסה הזקן, למשמש במנו ויהדפהו הזקן בידו ויאמר: למה לעסות במני הריק? הן לא יכאב לי עתה מאומה. בתחלה דבר הרופא אליו רבות: אל תירא ר' מאנעלע, הן ידעת, כי איש מהיר במלאכתי אני, לא אכאיב לך כלום ואף אם חדל הכאב, אין לבטוח בזה, ולנקות את המעיים לעולם לא יוכל להיזק. הזקן השתומם על דבריו הזרים ועוד הפעם דחף ידו מעליו. וירא הרופא, כי עתה יחל וכוח בינו ובין החולה והוא הן היה מר נפש ושכע עמל ורגז מנדודיו כל הלילה וישאף לשוב סוף סוף למנוחתו על משכבו; על כן חדה אפו על החולה האיסתגים, הרוצה לעכבו עוד אחר שהצליח דרכו אחרי עמל דב. ולא אבה להמתין עד כוש ויהנפל על החולה הסרבן כשחל על מרפו. בידי החזקים כממילי ברזל הפש כד' מאנעלע הכחוש

המקשרת את אפשרות קיומנו הלאומי רק עם א"י היא לפי הכרתם. קולטום ארצי גם" — החשש פן לא יאבו היהודים ללכת לארץ שוממה ולהפכה לארץ נושבת ולהלחם כל ימיהם לריק לטובת בניהם, בעוד שהם יכולים ללכת לאמריקה, שדבר מוכן שם לפנייהם — לזאת לא ישימו דיפכוסמינו לב, כי כנראה רק אהבת הנצחון ולא טובת העם לנגד עיניהם.

נגד אוגנדה. באספת הציונים באנגליה החלט להתנגד בכל עוז נגד החפץ להושיב את היהודים בארץ אחרת. כפרונרמה הכולית אין רק א"י וסוריא. — האנגלים היושבים במזרח אפריקה הגישו שנית בקשה לממשלה לבלתי לתת שום אדמה ליהודים באפריקה. הם טעטימים, כי לא מתוך שנאה ליהודים הם דורשים זאת, כי אם מדעתם. כי אי אפשר שלא תביא התישבות היהודים שם לידי סכסוכים בינם ובין ילידי הארץ ואנגליה תהיה מכרחת לתערך בדבר ומזאת תצמח רעה לאחוזות אנגליה באפריקה המזרחית. — באספה רועשת של החברה הגדולה "אגודת אחים" באנגליה החלט, לשלוח ציר לטונגרס ע"ד אוגנדה ככול.

מכתבים מערי המדינה

קראקא. ביישיבת ראשי קופת החסכון העירונית נקצבו המיכות לחברות היהודיות האלה: לתקון ברק ביהב"נ הישן 8000 כתר (כמו בשנה שעברה), לח' "הזהרו בכני עניים" 300 כתר, לח' קנין ספרים לסטודנטים יהודים 200 כתר, לח' "אסיפת זקנים" 400 כתר, לח' "בקר חולים" 150 כתר, לח' "תמחוי" 200 כתר, לח' "מחזיקי חולים" 100 כתר, לח' "מלוכוש ערומים" 100 כתר. — מראשית חדש יולי והלאה תשלם קופת החסכון תחת 4% רק 3 3/4% והלולים כסף מאת הקופה באחריות קרקעות ישלמו תחת 4 8/4% רק 4 2/1%.

קראקא. בחדש מאי שנה זו תדינה בחירות יועצי העיר, המה מחצית היועצים, שנמלאו להם שלש שנים לבחירתם ומלבד אלה יבחרו יועצים חדשים במקום היועצים שמהו בשלש השנים ואשר על מקומם ישבו עד כה ממלאי מקומם, אלה שרכו הרעות עליהם בתוך כל הקנדימים שלא נבחרו. רשימות הבחורים כבר נעשות והנן מונחות בבית מועצת העיר בדיוטא הראשונה דרך המעלות הראשיות. הרוצה לערער על איזה פרט מן הרשימות, לשנות אדרסה או להעביר זכות בחירתו ממדרגה למדרגה (משלש המדרגות) או להעיר שנשכח שמו, עליו להגיש תלונות בצרוף כתבי זכויות עד יום 14 בח"ו.

קראקא. בשבוע שעבר הלכה למנוחת עולמים האישה החשובה מרת לאה שענוועטער, אשת הסוחר

הציוני המשכיל מר. י. שענוועטער. הנפטרה היתה ממשפחה רמה גדולת היחס פה, מגזע הרב הנאון ר' דוד לידא אב"ד כאמשטרם, מחבר ספר "דור דוד". הנצב"ה.

טרזעביניא. האנטיסמיטים פוקדים גם אהנו כשנאת הנס וכמו בכל מקום הנערשתם רק באכיונים. הרופא והרוקח הלשינו על בעלי העגלה היהודים, כי אינם נוסעים בשבת ובי סוסייהם אינם טובים ויעשו את כל אחד מהם כנסם חמשים כתר ושוטרים שומרים עליהם במסה"ב, למען לא ישמטו מעבודתם בשבת, בעלי העגלה, י"א איש, תקנו ביניהם, לשלוח בשבת ע"י נכרים שהי עגלות, שהן די בשבת, בשאין יהודים נוסעים. אבל זאת לא ישרה בעיני אויביו וילשינו עליהם שנית ויקנסו את כל אחד כשמונים כתר בשבת זו שלחו כל כעה"ג את עגלותיהם למסה"ב וההפסד גדול, כי אין שכר בשבת. בן עושים צורריו גם לאופים היהודים. בשנה שעברה הלשינו עליהם שלא אפו לחם כפסח. בשנה הזאת הם אובדי עצות. — עירנו הקטנה היא עיר רבת המרבית וחרשת-המעשה ואין פה בית מאכל בשר. היהודים הממונים בפבריקים ובמסה"ב כ"י מהם, שיאכלו טרפות מפני זה. מי שיואל לבא הלום (לא חרוק מקראקא) ולכוון לו בית מאכל בשר, מלבד מה שיעשה עסק טוב, יציל יהודים רבים מאכילת טרפות, כי חזקה על יהודי, דלא שבק היתרא ואכל איסורא". הרוצה לבא יפנה אל מר, H. Tramer, Trzebinia.

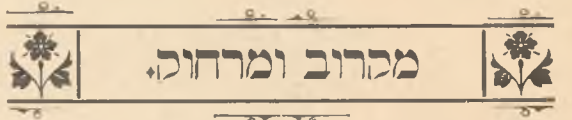
ווארשא. עת מהומה הימים האלה ליהודים ברוסיא. הכל רצים, הכל נחפזים, לרדוף אחרי איזה דבר שנדמה להם, כי יעבר ולא ישוב. הכל רוצים להשתמש בשעת הכשר ולכצר להם בה עמדה טובה בממלכה ומראה העתיד ממושטש בל כך והדרישות בלתי ברורות כל כך והדורשים נבוכים ואינם יודעים עוד מה לדרוש ורק למען לא תחלוף עת הרצון בלא כלום הם דורשים דרישה קצרה וחטופה, כאותו הנער המחכה לבקיעת השמים כליל הושענא רבה והוא נומר כדעתו, לקרוא באותו הרגע קריאה חטופה קצרה הכוללת את הכל. בן הדבר ביושבו רוסיא בכלל. ואולם היהודים עת הרצון ביחס להם עדיין מוטלת בספק. קלא דלא פסיק נשמע באדנצו: אל השמח ישראל אל גיל כעמים, אין חלק ליהודים בשמחת כל יושבי רוסיא וכחרוהם, וככל זאת עושים ראשי היהודים את עצמם כאינם נבעתים מפני הנוערים בהם והם דורשים, גם הם כחפזון, משפט אורחים נמור. בפטרבורג יסדו היהודים בעין ועד מכין בן מ"ד איש, להכלית השנת רשיון, לקרוא עצרה של בא-בית כל הקהלות הגדולות, לדון על מצב העת. ועל הצרך להשתדל. והנה הגבול חלוקי דעות ביניהם. אלה רוצים בניכות אורחים נמורה כתר רוסים נאמנים מבלי לראות הנולה, כי סוף חרות כזו — אם הושג — טמיעת היהודים בתוך הסלכים, כמו במערב. ואלה רוצים בחרות לאומית, כלומר שתכיר הממשלה און היהודים כתר עם מיוחד ולא בתור רוסים ותכון המיד את החוק על אדותם אל הצרך הלאומי. יש לראות מראש, כי כשישינו היהודים איזה דבר, אז הראשונים

ינצחו, כי גם ממשלת רוסיא לא תמנע מדרוש מיר היהודים במחיר חרותם את ותירם על קיומם הלאומי, כמו שעשו זאת ממלכות המערב, כי למה לרוסיא לקים עוד עם אחד מהרוצץ בתוך מעיה, הנלאות לעכל אף את הלאומים הקימים כבר, למרות ההתאמצות הרבה. בין כך ובין כך העת עת קשה והמחשבה על דבר העתיד גולת אף מאיש קר-רוח ומתון את מנוחתו. — אבל גם העתיד הקרוב מאד ממלא את לב כל יהודי אימה איומה. הנה ימי הפסח קרובים ואויביו מזדינים בכתבי שטנה ובהוצאת דבות שוא ועלילות שקר אל ההמון הנבער. הם מכינים בגלוי זכה גדול ביהודים כימי הפסחא ועיני הממשלה רואות ואין מוחה. בכתבי פלסתר, הנחלקות ע"י כהני און בין העם, כתוב, כי היהודים הרגו את הנסיך הגדול סרגאי, היהודים הם אויבי הקיסר ואויבי העם הרוסי. על הנוצרים להתעורר ולהראות ליהודים, כי נאמנים הם לקיסר ולממלכתו. בכל המבוכות והמרידות אשר הם ברוסיא אשמים רק היהודים חלאת המין האנושי. אם רק תהיה אינו סכה צריך העם הנוצרי להכות בלי חמלה את היהודים ואת נשיהם ואת טפם, ארור המרחם עליהם! עלילות כאלה נדפסות גם בעתון היומי "זאריא" בעיר הממלכה. והגליונות נמכרים כמיליוני אכסמפלרים בכל בתי החרשת. מחיר גליון חמשה קופיקות ועתה מוכרים כל גליון בעד קופיק אחד. אין ספק, כי העתון מקבל פרס בעד "צדקתו" זאת מאיזו קופה נסתרה. לפני זכה קישינוב הפיצו צורריו באופן הזה את "בסארביץ" בקישינוב, שקבל פרס מאת פלעהווע. ביחוד גדול פחד אחינו באדעסא. שם יפיצו צורריו מגילות עפות בנוסחאות שונות, שנדפסו בבית הדפוס של לשכת שר הפלך. בהן נאמר שיקומו הרוסים הטובים, כאשר יקראום, לעשות נקמה באויביהם הפנימיים, שהתמכרו אל היפנים, אל נא ייראו הרוסים, כי אין מי יגין על הבוגדים ההם. ראש האורחים זעלעני נסע כבר פעמים אחדות לפטרבורג, לבקש עצה ועזרה, להגין מפני הפרעות הנכונות. את שר הפוליציה הוא מזוהר בכל עת, כי ישים עין על כל הנעשה לפניו, למען לא יוכל להצטדק בסוף, כי קמו הפרעות פתאם ואיש ידע מהכנתן. אבל הכל ללא הועיל, שר הפוליציה והממשלה אוטמים אזניהם ומעצמים עיניהם והמשחיתים מכינים את הפרעות כזריות גדולה. רק תקוה אחת יש. הפועלים הכשוחו עזרתם ליהודים ואם אך יקום העם עליהם, אז יצאו בלם מזוינים, להכות את הרשעים אחרו. מי שענינו בראשו יודע, שהעזרה הזאת הכל כי כאשר יודינו הפועלים כאמת הלא אז יעמדו השוטרים והצבא בגלוי לימין המשחיתים. וסוף הדבר יהי — משפט הומל, "היהודים עשו פרעות בניצרים". כי העתון הרוסי "סלאווא" חדש שנית את העלילה, כי יהודים עשו את העסקים הידועים בקארעא, שהיו הסבה האחרונה למלחמה. יהודי אחד דוטשיין שמו, יסד את הבאנק החינאי בעזרת היהודי בלייברעדער. וגם העורך הזה בוטח בכערות קוראיו, שלא ידעו, כי אמור ליהודי ליסד באנק ברוסיא ואף בבאנק קמן בעיר קטנה בפולן, שיהודים מיסדים להם, עליהם להקים נוצרים בראשו.

השונות. יש חולה מוג-לב, הצועק על כאב שניו עד כדי שנעון, ובכוא הרופא ומלקחים בידו, לעקר את השן הרועה, יבהל האיש והכאב יחדל וישלח את הרופא ריקם וישחית זמנו לריק. וכן הדבר גם בהזאה במזרק. במקרים כאלה יש אשר ילאה הרופא נשוא את דהתולים ועשה יעשה מה שעליו לעשות בעל כרחם של החולים, אם אך אין סכנה בדבר. וכן היה גם הפעם; אחרי ליל עמל ונדודים לא יכולתי להתוכח הרבה. אימשע הלך לביתו בלב קרוע וברוח נשברה. ומחלה כראותה בכקר את בעלה הקרח מצד אחד והמלאא פצעים וחבורות ובתמי הכלת מאדמים, כמעט שהתעלפה למראה עיניה. כל היום ההוא חשבו מזומת, להנקם בכל אנשי הדרך, שלא פסק פיהם משחוק כל היום על אסונו, ועצה לא נכחדה מהם. עוד לא שקעה החמה כיום ההוא ומחלה כרתה לבעלה גם את חצי קראו את החיט ויכרות את כל מעיליו עד החצי ויהי אימשע הרופא מעתה "אשכנזי". כי ידעו, שאין דבר, אשר יבעים את יושבי הדרך מאשר ללבוש בגדי אשכנזים, כי עד כה לא נראה ולא נמצא שום יהודי כהדרך כבגדי פריצים כאלה.

ויבו את הרופא. ומכטן הזקן נשמע קול רעש קר-ר-ר-ר. כל זאת נעשתה כרגעים אחדים. והעשיל העומד בחוץ ולא פלל בלל, כי יצליח חפצו באופן כזה, כשמעו את המהומה בבית הזקן, נכנס אל הארזה ויקח בידו את אדרת הסוסים ויבא אל מקום המעשה וישלך את האדרת על ראש הגלב ויכסהו ואיוואש הולך את הרופא המכוסה באדרת החוצה והעשיל הלך אחריו ויזכור, כי כן הוציא הרופא אותו לפני שמונה ימים מכיתו חפוי ראש. ואיוואש לא חדל לצעוק רוצח! שודר לילה! והעשיל הדה ידו מתחת האדרת ויתלש בכח את חצי זקנו וחצי פאתו של הרופא, המילל מרוב מכאוביו, בעוד איוואש אוחז בידיו כשהי זרועות הגלב ואינו נותנו לזום או לעמד על נפשו. והמהומה גדלה בחוץ עוד יותר, השכנים מדרי הרחוב ההאספו ויהיו למחנה גדול, כלם שאלו על סבת הצעקה ואיש לא ידע להשיב, אך קול נשמע, כי הרופא יצא מדעתו. שומרי העיר באו. המה הצילו את הגלב מיד איוואש ויוליכוהו אל בית פקודת העיר וכאשר הכירוהו, כי הוא יועץ העיר פטריוו. כאשר נח מעט האמלל מועפו ספר להם את כל המוצאות אותו הלילה, ויצטדק על מעשהו הנמהר בבית ר' מאנעלע, ויאמר, כי רגיל הוא בחולים שונים ובתכונותיהם

והחלש ויהפכהו ובטרם הספיק הזקן להבין מה יעשה בו ולמחות במיטבו בלי רשותו, זרק הרופא את מי המורק המלוחים והשכנים בכח אדיר אל תוך מעי הזקן הצועק ולא שעה אל צעקת האמלל, אשר בשעת מעשה שער, כי החוכש יצא מדעתו ויקרא את בני ביתו להצילו מיד המרצח המישגע. לקול צעקת הזקן באה המבשלה וכדרך הלובה קראה גם את איוואש העבד, ששמעה קולו מאחרי הדלת. המבשלה, אשר לא ידעה סבת הצעקה, כשמעה קול הזקן "הצילו!" דמתה, כי התנפל האיש עליו כאישון לילה, לגזול בספו, המונח תחת הכר מראשותיו והאמר אל איוואש: גולן, שודר הוא, תפשהו! ובקול צעקה גדולה הלכה החוצה, להעיר את בני הזקן והצעק בקול גדול; הוי, שידדים, רוצחים! הושיעו, הצילו! ואיוואש האמין יותר בצעקת המבשלה מאשר בתחנוני הרופא, כי הלא ידע שאין אדונו חולה ומה לו עתה פה בעוד לילה? ויהפוש את הרופא בוקנו ובצוארו וכמעט שחנקו. והזקן לא פנה אל מעשי העבד, כי בינתים החלו דמים המרים לעשות פעולתם בכטנו באופן נורא ויצעק מרה באזני בניו, אשר כאו כלם בכסות לילה נכהלים ומתפראים. וכראותם, כי עכס איוואש נאבק עם הרופא וקרא שודר רוצח! וגם הזקן קורא בכחו החלש והנקרע גולן רוצח! ננשו גם הם

מקור ומרחוק

קראקא הגדולה, העיר פאָדגורזע ממאנת להתחבר אל קראקא משני טעמים. האחד: כי ערת פאָדגורזע עשירה מקראקא ומשא המסים קל עליה מאשר על קראקא ובהתחברות שתי הערים תפסיד פאָדגורזע, והשני: כי חרות האזרחים בפאָדגורזע גדולה מזו שבקראקא, גם סדר הבחירות, לו עיר פאָדגורזע הוא יותר על פי ישר וצדק מאשר בקראקא ואין האזרחים רוצים לקחת עליהם עול קשה. לבעבור יקרא שם עיר גדולה עליהם. באספת עם גדולה החלם, לבלתי שמוע בקול הנהגת המדינה, הייעצת להתחבר אל קראקא. גם כישירת מועצת העיר פאָדגורזע החלם כמעט פה אחד, לרחות את ההצעה. ההרמת נכסי הכהנים. לא רק בצרפת מלחמה לצירי העם ככהנים הקתולים, כי אם גם באוסטריא כבר החלה המלחמה. האשכנזים-הלאומיים הקיצונים לא אמרו די בקריאת "לאז פאן ראם" ובקבלת דת לומר, הם הכניסו בשבוע הזה הצעה אל הפרלמנט. להחרים את נכסי הכהנים ואת נכסי המנזרים ולשלם (לע"ע) להם שכר כפקירי הממשלה. ההצעה ביראי תרחה, אבל המלחמה קימת.

אברה הכמת הרופאים. בתוך המחלות, שהרופאים אובדי עצות בהן, נמנה מחלת יבישת הערף. המחלה הזאת פרצה עתה בשלזיא העליונה והיא עוברת ומתדבקת מאיש לאיש והרופאים לא ימצאו בה את יריהם ואת וגליהם. הרבה מתיים בזה.

נקמת פועלים. בציניגלר במדינת אילינוא באמריקה לא אבו בעלי מכה פחמים לקבל לעבודה פועלים וזשייכים להסתדרות. הפועלים עשו נקמה בבעלים ויצתו אש במכרה ויתפוצץ הגאז. עשרים איש נהרגו וי"ח נפצעו. מצוה הבאה בעבירה. הגדול בכל עשירי אמריקה ראקפילר הוא נאמן דתו ונותן כפר נפשו בכל שנה לכמות נוצריות ולכמרים ולמיסיונרים סך חמשים מיליון כתר בכל שנה ושנה. הוא אפשר לפנות, כי כל הכהנים הנוצרים יסדחו בשמחה רבה על עזונתו ויבטיחו לו את החלק היפה בכל טוב העוה"ב ובסא כבוד לימין המשיח הנוצרי. אבל לא! באספה רבה של כהנים נוצרים ומיסיונרים, שהיתה עתה בכוסטין, דברו כהנים רבים רתת באש קנאה נגד הגדיב המבזבז הזה: "נרבות של כסף ננכה אין למבל לדבר מצוה ולסיע בזה ידי חומם, נוכל ונונב ננכות ענקיות. חרפה היא דבנסיה הנוצרית לקבל כסף חמסים כזה, למען עשות נפשות לנצרות ולקדש בזה את הגנבה!" אכן אמריקה היא ארץ הפלאות. בשום ארץ אחרת אי אפשר שידברו כהנים בזאת על נדיבים, אשר יריהם פתוחות.

כל הצרה והתלאה, שמצאה את אימשע הרופא בליל המהומה, לא היו אף חצי הרעה, שבאה עליו עקב גאוותו וגבה לבו. שבר עוד יותר גדול בא עליו אחרי כן. שנותו את בגדיו היתה למורת רוח לאנשי העיר ולראשי הקהל והקנאים בדו עליו, כי פנה ערף ליהדות והוא עברין ומותר לרדת עמו לחייו. ועמלם עשה פרי. כל בני העיר זנחוהו ויביאו להם רופא אחר, בעל זקן ופאות ובגדים ארוכים, וגאות אימשע הנגיר נשפלה, וגם מחלה לא דרשה עוד לתקופת השנה, כי יבבר אותה הבלפר על נשי רלת העם. ימים אחרים אחרי החג ההוא, שנהפך לחגא להעשיל ולאמשע, נודע בעיר, כי רק יד הבלפר העשיל היתה במהומה, ויתפלאו על הדיפתו ועל הריצותו ויחמלו עליו ויראו, פן ינקום בו הרופא, וימהרו וישלחוהו מן העיר. העשיל הלך אל אשר אשר ישאוהו רגליו ויבא סטרעמינה, מקום צדיק מפרסם. שם עשה ימים רבים. אחרי כן שמעתי, כי נשא אשה בעיר ההיא ויצליח בחריצותו ויעש עשר ויהי שם לראש הקהל הראשון.

חיים ווייצנער.

הברת העזרה ליהודי גליציא. ביום 26 במאָרץ היתה בוויין אספה שנתית לחברה הנ"ל, ששמה לה למטרה להנהיג חרשת ביתית בתוך יהודי גליציא. כל החכרות הגדולות של היהודים בכל הארצות שלחו באי-כחם. בשנה רזאת התחילה החברה שנית להנהיג בגליציא מעשי בנדים ע"י יהודים. הח' עשתה חוזה עם בעל חרשת בנדים. לבלתי הוסיף עוד לעשות סחורתו בפראַסניין. כי-אם יקח לו פועלים יהודים ועליהם מנהיג העבודה מפראסניין, למען ילמדם לעבוד כפי בעירו ובוה יתרכו הפועלים היהודים ולא יצטרכו בני גליציא להביא כל צרכם בכגדים מחו"ל. ביום 15 פברואר יסדה הח' בקראקא בית למוד רמימה, שם לומדות נערות יהודיות לרקום צניפי ילדים. עתה ישנן שם 146 נערות. כלן משתכרות בסף בעבודת כפיהן. באקטובר 1904 יסדה הח' בקולומיא בית רקימת שככות (שפיצען). עתה עובדות 109 נערות. את העבודה הזאת וסוחר מברלין מקבל את פרי עבודתן. לעבודה הזאת תקוה טובה, שתתפישט במקומות רבים. בעיר אחת בצפון גליציא כוננה החברה מעשה גדילי-מצנפות (קוואסמען). גם לעבודה הזאת תפיה טובה. בחדש שעבר החלה הח' להנהיג את מלאכת השככות הנ"ל גם בסאמבור ודרוהוביטש. בהשתדלות הח' ישכה מוסד הכאָרן הירש בכל שנה ששים נערים. שגמרו חק למודם בכה"ס של המוסד, לוויין להשתלם במלאכות. ההשגחה על הנערים בוויין נמסרה אל החברה הישנה להנהיג מלאכות ביהודים. בהשתדלות הח' קבלה אגודת הנגרים היהודים במרנופול תמיכה בסך 4000 כתר מן המניסטריום למסחר, גם שלח המניסטריום לאגודה ההיא מורים, להורות את המלאכה למתחילים. הח' ערכה אנקיטה לשמוע חות דעת מומחים בדבר המית יהודים לעבודת האדמה. חמר חשוב נקבץ ואחרי הכנינה תנש החברה להוציא הדבר אל הפעל. מ"ד סניפים לחברה כערי המדינות. הח' עומדת בחכור תמיד עם החברות היהודיות באשכנז ומקבלת מהן עזרה.

התמותה ביהודים. בעתון ליריעות העם ומסמיי סמיקה של היהודים נמצא חשבון המתיים ביהודים כבודפסט. בשנת 1903 מתו כבודפסט 2,468 יהודים והם רק 18 מכל אלף נפש. מהנוצרים מתו בשנה ההיא 19 מכל אלף. ברומניא מתו עד שנת 1902 21 יהודים מכל אלף נפש ומהנוצרים קרוב לשלישים.

היהודים במלחמה ובשכיה. ועד של יהודים בפטרבורג הכין בעד היהודים אשר בצבא מצות וכשר מעושן וברשיון שר המלחמה נשלחו מעיר אַמסק בסביר עשרה וואַנגונים מצות וכשר מעושן. גם כחא־בין כמאנדרשור אפו מצות. ובשכיל היהודים השבויים ביפן הבינו מצות כאמריקה וגם בשאנחאי. אשר כחינא.

הסתת העם ביהודים. בהעתון "פראווא" נרפס מכתב מאת הפרקלים המושבע גאלדעווסקי: "באחד מפלכי המערב נשדח ע' הפוסטה קול קורא לכל הכפרים, שראוי להסב עליה את שימת לב החברה הרוסית. בה נאמר: "הכהנים, הפולנים והזשירים משתדלים להיש יב את עבודת האכרים לקדמותה ועוזרים במלחמה הנכחית את היפונים ונותנים להם כסף, ולטובת "הצלב האדום" אינם רוצים לתת בלוט. הקיסר אמר בסזר: "אם ננצל מאת הפולנים והזשירים — אתן את כל האדמה במתנה להאכרים". ועל המכתב התום: הועד הרוסי הפרבוסלבי, השוורת הללו תוכלנה להביא לידי עובדות נוראות. אם נזכר את קישיונו והומל ויתר ערי הפרעות נדע, כי כרוז כזה יוכל לעזור את האכרים לשכח ולשוד.

זבח בווארשא. ביום א' שבוע זה בערב התקבצו כאלף סוציאליסטים יהודים בחוץ ודגלים אדומים ביריהם ויעשו דמונסטראציא. לפי דבריהם הלכו להלוית אחד מחבריהם המת. והסוציאליסטים כדרכם תמיד אינם חסים על אחיהם היהודים, כי הממשלה תנקום בכלם כנללם. ויבאו אנשי צבא ויצווים להפרד וכאשר חזקה עליהם מצות אנשי הצבא ירו הסוציאליסטים עליהם. אנשי הצבא ירו גם הם ויפסדו ארבעה יהודים חללים, תשעה נפצעו פצעים קשים וכשלישים פצעים קלים. והסוכנות הסגורפית הרוסית כהודיעה את הדבר לא פרשה, כי הנאספים היו סוציאליסטים, כי אם הודיעה סתם: יהודים, למען הראות

כי "היהודים" הם מורדים ועל החללים הודיעה, כי איש אחד נפל חלל. את הנפצעים לא הזכירה. כן הסוציאליסטים לשטמתם והממשלה לשמתה ובין שניהם יסבלו כל היהודים.

הכאָרן נולקן והיהודים. שר הפוליציא בווארשא בארון נולקן, שחשליך עליו איש בומבה וחיי בסכנה, היה טוב ליהודים. מאז בא ווארשא הוקל עול הפוליציא מעל היהודים, שלחצה אותם בלי חמלה עד באו. בהשתדלו להמציא עבודה לפועלים במלים דאג לבל יקפחו את היהודים. הוא התיר ליהודים למכור עתונים כחיצות. היהודים מתאבלים עליו.

גלות יהודים מרוסיא. היהודים בערי רוסיא מרבים עתה לנדוד מן הארץ, כי נלאו שאת את דחק הפרנסה ואת פחד הפרעות בכל יום. דרך עיר החוף ליבאו לכרה יוצאים מדי חדש בחד יזו כאלף וחמש מאות יהודים ויהודיות. מלבד היוצאים דרך אוסטריא ופריסיא, מוזג כום לרבו והופכו על פניו. אלעזר בראַדסקי, העשיר היהודי הנודע, שנפטר בחרף הזה, הניח חצי מיליון רובל למכות העיר ויועצי העיר דחו את נדבת היהודי. מהלת היהודים כבאלטא קבעה עשרים אלף רובל ממכס הכשר לצרכי המלחמה ונרבתם נדחתה.

"היהודים ישחטו" בחאלאפינימשי, פלך מינסק, נפוצה בימים האלה השמועה, שכעוד ימים אחדים יבואו יהודים וישחטו את כל הנוצרים. השמועה הזאת התפשטה מהרה בכל הסביבה, ואף הפוליציא האמינה בה. גם איזו משפחה אינמילוגנימית, בכיכול, נתנה אמן בשמיעה ומיראה לא ישנה לילות אחרים ותקרא לה פקיד אחר, להגן מפני "היהודים השוחטים". אהריכין ספרו את השמועה בנוסח כזה: לא הרחק מזה התנפלו היהודים על כפר אחד וישחטו את כל הנוצרים בשעת שנתם. כן יבינו צוררי היהודים זבח ביהודים לחג הפסחא ובוה הם מקוים, לעשות המוב בעיני אליהם כחג התחיד שלחם ובזכות זאת תושע רוסיא.

מאחינו באמריקה. "חברת העזרה היהודית" בנייד יורק שמה לה למטרה, להרגיל יהודים לעבודת האדמה. היא מעבירה יהודים מן הערים הגדולות שבמזרח הארץ אל מחוזות המערב (כי עד כה רוב הבאים אל הארץ התישבו בעיר ניו יורק ושם יושבים היום צפופים כישמונים רבוא יהודים). בשנה האחרונה העבירה הח' 6028 יהודים למערב. — חברת הרבנים באמריקה שלחה רב צעיר אחד רב-פעלים. לסביב בארץ וליסד קהלות יהודיות במקומות שרק יהודים מעטים יושבים שם, אשר עד כה לא הספיקו לסדר להם קהלות. הרב דורש לפניהם ומעירם למוסר, לחזק ידם באמונת ישראל ושוכח להם רב ויתר צרכי הקהלה.

המושבות בארץ ישראל. הכרוז רומשילד שב ויקבל את המושבות בא"י מאת היק"א ויחלם לתת לאלה הכורמים, שנמנעו את ברמיהם כרשות הכרוז 5000 פראנג לכל כורם, שיאבה לעקור את כרמו ויטע בו עצי פרי אחרים או יפכהו לשדה זרועה, ולבעלי כרמים קטנים יתן 1000 פראנג כעד ברם המוציא 50 קנטר ענבים, ולהאכרים, שנמנעו את ברמיהם בלי רשות הכרוז לא יתן מאומה וענביהם מן המינים הטובים לא יתקבלו. להוציא את הדבר אל הפועל נשלח לארץ ישראל מר מאירסון, מושבה חדשה בארץ ישראל. בעבר הירדן כבשן סמוך למסלת הברזל, הנכונה עתה מרמשק למכה, נוסדה בשנה הזאת מושבה חדשה בשם אפטיכה. הפחה משם הושיב יהודים באחוזתו והוא מקרם באהבה ובדידות ומגין עליהם, ופחדם ומוראם על כל הערבים סביבותיהם. המה נותנים לפחה בעל האחוזת אריסות 26 פראנג והם פטורים מכל מסים וארניניות ואינם נזקקים לשום תמיכה. המושבה הזאת עולה כפורחת. המה זרעו חטים, שעורים, תפוחיאדמה, נמנעו ירם וקוקוריון. ארטה יש להם ככל צרכם והיא טובה ופוריה, האויר מבריא. הפחה מבקר את ארוסיו ושמה בעבודתם. בין הפולוניסטים יש אומן מכני אחד ובעזרתו יכונן הפחה מחנה קיסרית אצל מסלת הברזל. מספר אנשי המושבה מ"ו בתי אבות והם קוראים לקרוביהם לחלוק עמהם בנחלה, כי הארטה תספיק לארבעים בית-אב. והפחה הוא חשוב גדול למחמדים, כי הוא מגין על כל הנוסעים למכה וקדוש יחשב להם. על כן נקד יהיה לו להכניס אף יהודים

מר שלמה ראסהאנדלער מקרואנוב נדב בשעת עליה 72 הלך לקה"ל.

מקרב ולב עמוק הנני מביע ברכת מו"מ אחי היקר מו"ה ישראל לאנדא לחתונתו, שתהיה ביום א' בבאבניא עם מרת סימא בת הג' מו"ה יוסף יאקאבער. אל"י ב"ץ לאנדא.

מקרב ולב עמוק הנני מביעים בזה ברכת מו"מ למורנו ואלופנו הרב הח"ב מו"ה זאב בויטוואל בן הרומ"ץ לארוסין. בחורי הקלויז במאשמיסקא.

מעמק לבי אברך את גיסי ה' דוד קרייווירטה מיאסלא לחתונת בתו מרת אסתר עב"ג מר דוד אל"י בעק מטארנוב. נפתלי האף.

כי לעניני הגינות ואספית ודרשות צר המקום ב"המצפה", לאלה ישנם עתונים רשמיים. — שצ"ץ: לא סגנון הורע כי אם "המצפה" השבית וזינו יכול לקבל ספורים רק ממומחים מלומדים ומנוסים. — מעשה שמן: לא הצליח. — משיצ: לא רק הוא הפך לאויב ל"המצפה" כאשר — בודאי לא כאשמתנו — לא עלה נסיונו בידו כחבור הפיליטון, כי אהבים רבים מאד נהפכו לאויבים לנו, כאשר פתה אותם יצרם לנסות בשרונם בפיליטונים (כי בגליציא הכל סופרים) כאלו אנחנו דרשנו מהם לנסות או כאלו היה בידנו להשיפע על בשרונם שיצליחו. — מזון לחוקים: אין מכניסים פה בשר כשר. — ז' לאנדא: מלון של כ"ס" אצל אהרן פייסט בקראקא, הוא עברית-אשכנזית. אי"ש: חידות לא נבוא — קישאלים: "המזרחי" אינו מופיע. — לדרושי "שער": לא הדפסנו. — לנודבים לקה"ל: בשביל הקה"ל לא נקבל נדבות בעד הדפסת מו"מ פחות מכתר.

מרוסיא, כי הוא חפץ בהם ומבכרם על הערכים העצלים. — השנה תהיה שנת ברכה, כי יורה ומקוש ירדו בעתם לדוב.

ספרד והיהודים הספרדים. המניסטריום לעניני החוץ בספרד צוה את ציריו בכל הממלכות לערוך מספרים ורישומים על אדות היהודים הספרדים, שגלו אבותיהם מספרד ברשעת איזבל מלכת ספרד לפני ת' שנה. התנועה להשיב את היהודים ההם לספרד הולכה וגדולה. בית האצילים החליט להשתדל להחזיר את היהודים לספרד.

אחיך קודם. בעה"ב דעני: לא אתן לך, כי יש לי קרובים עניים הוקיקים לי. — עני: שמעתי, כי איך נותן מאומה לקרוביך. — בעה"ב: הלא זה דברי, אם איני נותן לקרובי אך אתן לך?

מיגרין. מחלת הראש הידועה, מקורה לפי חקירת רופאים צרפתיים ברעל הכא אל הראש מן המעים ע"י אכילת בשר יותר מדי. לחולים כאלה יש להזהר מאכילת בשר, כי אם יזונו מצמחים ומחלב. עם המחלה הזאת תבא גם עצירות, לזו ישתמשו באמצעים משריטלים ע"פ רופא.

ארגו מכתבים.

יר"פ פ': ע"ק ופרגו אינם החו"מ כווילנא, בן האדרסה ולא יותר. — פרועמישל: כל רופא ידע זאת, בידנו אין האדרסה — א. ב. ג.: כבר הודענו כמה פעמים,

את בעדי אנכי מבקשת!

זה יותר מארבע שנים עזבני בעלי ועקבותיו לא נודעו, הנני מבקשת מאת אחי"י בכל מקומות שהם, אם ירעו ממנו דבר, יודיעו להרב הגאון האבד"ק סאמבור שליט"א ולמצוה גדולה יחשב. שמו שמואל פריעדמאן יליד וויעלימשקא, שנתו שלשים, עושה פחים (בלעבער), קומתו ממוצעת, שערותיו שחורות, עיניו ירוקות.

שרה פריעדמאן.
האדרעסע: Rabbiner Aron Lewin, Sambor.

מקרב ולב עמוק אני מביע ברכת מו"מ לירידי מר ישראל ארלער בן הר' הנכבד מו"ה יהושע ארלער מפילינא לחתונתו עם מ' חוה בת הר' הנכבד מ' אלימלך גאלדשטיין מיאסלא. שלמה שמיר.

מעמקי לבי הנני מברך את רעי מר ישראל איזלער מפשיביש אצל ראדאמישל רבתי לארוסין עם מרת פייגא קעלער מטארנאו. ישעיה לעוו.

לכל אלה שהראוני אותות וידותם בהאצילים לי ברכותיהם ליום כלילתי הנני מביע בזה רגשי תודתי מקרב לבי ואושיט להם ידי בחבה ורעות באמור להם: וירבכם ה'!

כשר עכט פאפאז טהעע לפסח

אין אריגינאל 1/2, 1/4, 1/8 פפונד פאקעטען בהשגחה נאמנים ובהסכמת כ"ד במאסקווא אויך וויסאצקי טהעע. המחיר מן 2 פל. עד 5 פל. פר. פפונד. גם לאזע טהעע מובחרים בשר לפסח מן 1.90 פל. פר. קייד עד 4 פל. בחלוק בין סארטע לסארטע 50 צ"ל.

Moskauer Theefiliale
Jon. Birnbaum, Krakau.

אהנע האנדורעני.

מאכע היעמיט בעקאנט, ראסם איך מיר איינע

נייע כשרה זעלכווארען-פאבריק

איינגעריכטעט האבע, מיטעלסט דאמפפעמטריעב, מיט דער נייעסט מאדערנסטען מאשינען, ערציגע וואונדער-שעהנע פרימא סאלאמי, וועראנעזער, ברוסט, שינקען & קרענוויסעל אויוו, פערזעהען מיט הכשר של הבריד"צ דפה ומכמה גאוני זמננו, מיט שמוינענדר, נאבשטעהענדרען בילליגען פרייווען. אויף וואונש ווערדען בייד רער ערסטען בעשטעלונג אויך הכשר בייגעפאקט.

פרייווע אב פשעמישל געגען נאכנאהמע, בייד אכנאהמע פאן מינדערסטענס 5 קילא.

K. H.	פער 1 קילא	K. H.	פער 1 קילא
2 80	בראטען אדער ראטבערעך	1 80	פאלנישע וואורסט
2 70	פאליער	2 —	פשעמישלער
3 20	גאנו וואורסט	2 40	סאלאמי I פיינט
2 40	פאפריקא שפעק	2 40	סאלאמי II אונגארישע
3 60	צונגען געזעלכט ראה	2 40	קראקויער גראב געהאקטע
4 —	צונגען פערטיגע	2 60	שינקען סאלאמי
2 —	לעבער וואורסט	2 50	שפעק וואורסט
7 —	רויך וויורסטעל	2 40	ווינענער וועראנעזער
15 —	ראאכער וויורסטעל	2 20	פאריווער וועראנעזער
7 —	קרענוויסל	2 80	האוואנע וואורסטע
15 —	פראנקפורטער	2 80	צונגען וואורסט
16 —	סערפילאר	2 40	ברוסט ראה געזעלכט
18 —	דעכרעצינער	2 80	ברוסט פערטיג
9 —	מארנאפאלער	2 80	געוויקעלטעס פלייש (שינקען געפרעסט)

פערפאקונג בייד פאסטענדונגען 12 העללער, בייד באהענדונגען 24 העללער. בייד גרעסערען באהענדונגען פראנקא באהן עט אויך פראצענטע געוועהרט.

Hirsch Steiner, ul. Jagiellońska 7, Przemyśl.

עס איז ערשינען דאס מערץ העפט פון

"די יודישע צוקונפט"

אנהאלט: (1) נשמות (געדיכט) — ז. שניאור. (2) צו זענען אלע פועלי-ציון" ציוניסטען (עדיכט) (3) פאלקס-מאמיוו (געדיכט) — י. ל. פרץ. (4) א נאכט אין זאקאפאנע (א בילד) — ש. אש. (5) א זכר פון דער אינקוויזיציע (ענדע) — בח"י. (6) * * * (געדיכט) — יעקב שמינבערג. (7) די נאטירליכע מעטאדע — י. י. גלאס. (8) יבכור די געסט... (ערצעהלונג) — מ. ערליך. (9) אונזערע טעריטאריאליסטען און "המון"יסמען — בעל מחשבות. (10) * * * (ריימען) — מאיר פאלק האפמאן. (11) א אפענער בריעף צום העררן י. גרינבערג — ד"ר י. ווארטמאן. (12) חראניק — דער יודישער הראניקער. (13) די יודישע פרעסע — דער שווארצער יונגערמאנטיש. (14) ליטערארישע נאטיצען — בן שלמה. פרייו יעהרליך 6 קראנען.

DIE JÜDISCHE ZUKUNFT Krakau Dieteigasse 59.

נייא איינגעריכטעטע קראקויער

כשרה דאמפה זעלכווארען-פאבריק

מיט דער בעסטען מאדערנסטען מאשינע, ערציגט שענע פרימא סאלאמי וועראנעזער, ברוסט, שינקען, קרענוויסעל א. ז. ו. פערזעהען מיט הכשר של הרב הגאון דפה שליט"א, עמפפיהלט צו בילליגעסטען פרייווען. ואויף פערלאנגען ווירד פרייווקראנטע עט הכשר איינגעשיקט.

מנחם מענדל גראזער.

Emanuel Glaser Dampfselchwarenfabrik
KRAKAU Bożego-ciała 8

לפסח גערעגענהייטסמויה! לפסח

42 שטיק קלאריא זירבערשטעק 6 פל.

דורך גראסען קראך איינער לאנדאנער זילבער-פאבריק וואורדע בע-אויפטראגט, פאלגענדע 42 שטיק קלאריא-זילבערשטעק א 6 פל. פער גאנצע גארניטור אויך אן פרוואמארע צו פערקויפען. דאס מאטעריאל איזט גארנאמירט דורך אונד דורך ווייס, וועלבעס אין 20 יאהרען אונד ווייטער פאן עכטעס זילבער ניכט צו אונטערשיידען איזט. זאלבע גארניטור קאסטעטע ביז יעצט מעהר אלס 3-מאל זאפיעל. דיא גארניטור ענטהעלט:

6 גאבעל אויס קלאריא-זילבער
6 לעפפעל " " " " " "
6 מעסער מיט פינער ענגל. קלינגע
12 קאפפעלעפפעל אויס קלאריא-זילבער
6 דעסערטמעסער מיט פינער ענגל. קלינגע.
6 " " " " " " " " " " " "

דיעזע 42 שטיק צוזאממען קאסטען בלאס 6 פל. פערפפליכטע מיך אויך פאללס ניכט כעוואונדערונגסווירדיג איזט, דען געצאהלטען בעמראג צו רע-טירנירען. פערזאנדט געגען פארהערזענדונג דעס בעמראגעס אדער נאכנאהמע דורך אליינפערקויפער

Ch. Kapelus, Krakau.

אינע הערצענסזאכע

פערלאנגט אין אלען טראפיקען נור ח. ל. שפיטיץ

צינארעטענהילדען איים קראקא

אינע גראסע אנצאהל יודישע ארכיטעק פונדען דא איהר בראט, וואס די קווא-ליטאט, זאוו די אויספיהרונג קיינעם-וועגס אנדערען נאכשטע הען. זוכט דאך ניבט בלאס דעס פארזאמלונג וועגען יוסט פדעמדע אדער איסראעלישע פאבריקא, וועלכע ביי דערזעלבען קוואליטאט טייערער קאסטען. די העררען ציאנסטען מאכע איך בעזאנדערס אייפערקאז, דאס איך פאן יעדער שאכטעל איינען קרייזער דעס נאציאנאל פאנר צופיהרע.

ערישטע לעמבערגער כשר דאמפף ועלכוואארען פאבריק פאסט עט קאמפ.

לעמבערג, גאזאוואנסע נומער 10. קארל-לודוויגשטר. 41. הויפטשטראסע אין לעמבערג באימף 18 באושינצא 20

אינציג ראשטענערע כשרה ועלכוואארען פאבריק, וועלכע אינטער אויפויכט אונד מיט הכשר מהרב הגאון הגדול רשכבהיג מהרר יצחק שמעלקעס האביר מקק לבוב שטעהט. ערציגט ריא שענסטע סאלאט עט פערשייד דענע ועלכוואארען צו ביליגען פרייען

Aron Geller Baumwolle-Garn-Fabrik Bohorodezany (Galizien)

ליעפערט צו ביליגעסטען פרייען זעהר פיינע אונד ווייכע ביימוואלגארנע

פערשיידענע סארטען, וועלכע בעזאנדערס פיר שטיקמאיינען זעהר געאינגעט זינד. ביטטע אום פראכעכעשטעללונג.

ROSEN-PAPRIKA Szegediner 1-a süss garantiert, echt, anerkannt vorzügliche Qualität. Eigene Fächung per Kg. um 5 Kronen Versand unter Nachnahme von 1 Kg. aufwärts postportofrei. Versandtgeschäft von allerlei Landesprodukten HAUPT A. RUDOLF Budapest (Ungarn) VII. Ovodagasse 22.

בשורת ספר חדש! ס' תו חיים

זה ספר תולדות (חידא) הארס הגדול בענקים, מלאים זיו וטובה מפיקים, הן הן תולדותיו, הן הן גבורותיו מן חיים יוסף דוד אוולאי זצ"ל זה בא בקורתו, חבורו וספרתו, מעשיו וצדקתו, מיום לידתו עד עת פקודתו, הכינה וגם חקרה ה"רמנחם מאנדל קרענגיל בקראקא, בהמ"ם "שם הגדולים השלם". מחירו רק חצי בתר. על האדריסה:

Emanuel Krengel, Krakau.

Wyd.: Naftali Hof. S. M. Lazer. Odpowiedzialny Redaktor: S. M. Lazer. Drukem S. L. Deutschera w Podgórzu

טהעע וואפעע כשר לפסח

הרוצה לקנות טהעע פרימא כשר ומשומר מחינא וציילאן או מעורבים מזה ומוה או קאפעע מוכרה ושמורה לפסח אפילו למהדרין מן המהדרין, יפנה אל הפירמא הנאמנה ומפרסמה דרמטה. טהעעע הוא כעלים מוגן ה', מחירו 5 עד 10 בתרים לק"ג ומחיר קאפעע 2.50 עד 4 בתרים לק"ג.

Samuel Strisower, Brody.

למדו עברית

מורה שפת עבר וספרותה הנני ובמשך שלשים שנה עבודתי קניתי לי נסיונות רבים ועשירים במקצוע זה האבות החפצים בהשתלמות בניהם, יהנוב על ידי זאמלא חפצם עצהו"ט נערים בעלי בשרון זיבלו ללמוד אצלי גם קדוק לשון ארמית, קדוק לשון התלמוד, רבני ימי ישאל ועוד. גם אמר מרחיק השפה וקדוקה ע"י מכתבים. עפ"י מתורה קלה וחדשה.

משה יוסף הלמן M. J. Heilmann, Podgórze, bei Krakau Józefinska 2.

Rzeczywiście najlepszym ze wszystkich dotychczas do prania bieliznyliane i bawełnianej używanych środków jak mydło, soda, proszek etc. jest Schicht'a nowo wynaleziony

Ekstrakt do prania i namaczania Marka „Pochwała gospodyń“

- Zalety: 1. Skróca do połowy czas potrzebny do prania. 2. Zmniejsza robotę do czwartej części. 3. Używanie sody staje się zbędnym. 4. Bielizna jest czystsza. 5. Jest dla rąk jakoteż dla bielizny zupełnie nieszkodliwy zaco ręczy podpisana firma. 6. Jest tańszy przez swą nadzwyczajną wydajność od wszystkich innych środków do prania.

Po jednej próbie okazuje się powyższy ekstrakt dla każdej gospodyni i praczki niezbędnym.

Wszędzie do nabycia.

קאנצערט-גראמאפאן אונד פאנאגראף.

רעיוגע אויסוואהל פאן יודישען אונד העבראישען פלאטטען אונד וואלצען נור אין אונטערזייכעטעס ספעציאלהויז צו בעיעהען. עכטער קאנצערט-גראמ-מאפאן מיט 5 פלאטטען גראטס, נור 40 פל. פארציגליכער פאנאגראף מיט 5 וואלצען גראטס נור 8.90 פל. פרייזקוראנטע גראטס אונד פראנקא ערסטעס ספעציאלהויז פאן עכטען גראמאפאן פאנען אונד פאנאגראפאן ען גראס עט ען דעמאל.

Josef Wechsler, Krakau und Warschau. (in Krakau Grodgasse 71).

SINA PELZ, KRAKAU Österreich.

על חג הפסח

עמפעהלע כעסטענס מיין רייכהאלטיגעס לאנער פאן זילבער אונד בינא-זילבער עססציג, לייכטער עטצ. בעזאנדערס סרר שיוסעל פראכט-ארכייט פאן פיינסטעס בינא-זילבער שיון מיט 13 פל. ביז פרימא 18 פל. — ציאנס-אודרען, ציאנס-קעטמען, נאדעלן עטצ. אין אלען פרייזען. אויף פערלאנגען שיקע רייך איילוסטרירטען פרייזקוראנט חנם אין בסק.

נאך דעם בראנד אין דער שווייץ פערקויפֿע איך איינע עכטע זילבער-אווהר אום 4.50 פל עבענזא איינע לאנגע-זילבער-קעטטע אום 1.25 פל פר נאכנאהמע. זאלאנגע פאר-ראטה רייכט.

Josef Feil, Krakau, Grodgasse 60 Uhrmacher & Juwelier אויף ערלאנגען זענרע פרייזקוראנטע גראטס 8 פראקא.

עפירעפסי

לחלי-הנפילה ר"ל, רשבץ (קראכפ) ולמחלות עצבים אחרות יררשו ספר מיוחד לזה ויקבלו בחנם פראנקא ע"י

Privil. Schwanen-Apothek Frankfurt a. M.

300 קראנען

דעמיינען, דער איינעם דאקטאר פיל, בעווארטען

רערינאנס-לעהרער אוי פרעדיגער.

דער זיך אים אפגעטליכען שולריענסטע אין באהמען ווי אין רייטשלאנר מעהרערע יאהרע היגרוך אלס זאלבער בעטאטיגט האט, איינע רעליגיאנס-לעהרער-שטעללע אין זיינעס היימאטס-לאנד גאליציען פערשאפען קאנטע. בעטערע-פענדער איזט אויך גענייט איינצוהיראטען. אנטווארט א. ד. עקספעדיציען ד. בלאטטיגס אונטער שופרע L. 300.

יין מישמר לפסח יין מישמר מנסך

נאראטירט עכט נאטור-וויינע

CH. W. BITTMANN

Wefngrosshandlung Czernowitz, Rathhausstr. Nr. 18.

עמפעהלע מיינען וויינגראססלאנער פאן עכט נאטור רומענישע וויינע, וויא אויך אונגארישע מעריצינאל-וויינע צו זעהר ביליגען פרייז.

בעאכטענסווערט איזט, דאס איך מיינע וויינע פאן רען כעסטען טרויכען-סארטען פערזענליך אין דער וויינלעזעזע פרעסע, איך קאן דארוך דיע עכמהייט דערזעלבען נאראטירטען. אום צאהלרייכע אויפארעגע ביטטע

חיים זאב ביטטמאן טשענאויין, ראטההויזשטראסע נר 18.

מעטה כשר לפסח.

M. AMSTER

Krowdrze bei Krakau

גראס-מעטהברויעריי

עמפיהעלט יין פאבריקאט, וועלכעס אל-געמיין בעליעבט איזט מיט אללערביליגס-טען פרייען, עללערליי סארטען א. צ שטארקע עט זיסען מעטה איינפאך אונד דאפפעלמעטה, קאפאויטין וויא מאליאק, זאוויא אויך אלטער בוסטעללען-מעטה. פער-זוכעט איינמאל צו בעשטעללען אונד איהר בלייבט מיינע קונרען.

גימנזיום עברי.

בית הספר אשר לנו יפה הקים לו מטרה נכבדה, לחבר חנוך נמור ככל מיני הלמוד של הגימנזיום עם ידיעה עמוקה בתורה נ"ך, דקדוק, גמרא ומפרשים, התלמידים יחונכו ע"פ האמונה המסורה לנו תלמידים מגליציה ומוסא, שאינם בקיאים בשפת אשכנז. מוכרחים להכנס פה למחלקת ההכנה לחדשים אחרים. להכין לגימנזיום שלנו. מחיר הכמוד, העטון והמונות לתלמיד אחר מן חמשים כתר ולמעלה להרש. יתר הפרטים מודיע תמיד

Dr. M. Jung, Rabbiner Ung. Brod. (Mähren).

Markus Horner

Krakau, Jozefsg. 3.

גראססהאנדלער פאן בוסטער, ברינדוע עט שווייזער שאפקען

בין דער ערסטע דער זייט 10 יאהרען היער דאס קארוסנוספעטט איינעל פיהרט האבע, בין מיט דיעזעס ארשיקעל קאנקורענצעפיהיג גענען אללע פאבריקען פערזעהן בהכשר גאוני זמנו גס על הג חפסה. פערקויפֿע פאן 5 ק"ג אויפוערטס, פראביערט נור איינמאל אונד איבערצייגט אויך פאן מיינע רעלען געשעפט אונד ווערדעט איהר דאן זיכער נור צו מיר דאס פערטרויען האבען